

Operatiën van het Engelsche Expeditieleger.

(Overgenomen uit de Times.)

RAPPORT VAN GENERAAL FRENCH.

Groote Hoofdkwartier, 5 April 1915.

Ik heb de eer verslag uit te brengen over de operatiën van het leger onder mijn bevel sedert den datum van mijn vorig rapport (2 Februari 1915.)

I. De voornaamste en belangrijkste gebeurtenis die heeft plaats gehad is de op den vijand behaalde overwinning in den slag bij Neuve-Chapelle, die op 10, 11 en 12 Maart plaats had. De hoofdaanval werd uitgevoerd door troepen van het Eerste Leger onder bevel van Generaal Sir DOUGLAS HAIG, ondersteund door zeer veel zware artillerie, een divisie cavalerie en een gedeelte der infanterie van de algemeene reserve.

Vasthoudende gevechten en demonstratieve aanvallen vonden plaats langs het front van het Tweede Leger, onder leiding van den commandant Generaal Sir HORACE SMITH-DORRIEN.

Het gunstig verloop van den slag was te danken aan de prachtige houding en den ontmbaren moed van de troepen van het IV Korps en van het Indische Korps, maar ook hebben de kundige en doeltreffende maatregelen die door den commandant van het Eerste Leger waren genomen, veel bijgedragen tot 's vijands nederlaag en tot het vermeesteren van zijn stelling. De energieke en krachtige bevelvoering van Generaal Sir DOUGLAS HAIG stempelt hem tot een zeer kundig aanvoerder.

Een andere gebeurtenis van veel belang vormde de op 14 Maart door de Duitschers bij verrassing gedane aanval tegen de XXVII Divisie, die de loopgraven ten oosten van St. Eloi bezet hield. Onder bescherming van de mist was een sterke afdeeling artillerie op deze gevechtsstrook samengetrokken, en te 5⁰⁰ nam. werd plotseling een hevig vuur geopend op de loopgraven. Deze artillerie-aanval werd vergezeld van twee mijnontploffingen; in de verwarring die hierdoor en door de verrassing van den aanval ontstond, werd de stelling bij St. Eloi door den vijand vermeesterd en gedurende eenige uren door hem bezet.

Goed gerichte en krachtige tegenaanvallen, waarbij de troepen van het V Legerkorps groote dapperheid en standvastigheid betoonden, herstelden de gevechtslijn weder tegen den avond van den 15^{den}.

Een meer omstandige beschrijving van deze gevechten zal op de volgende bladzijden van dit verslag voorkomen.

VOORAFGAANDE GEVECHTEN.

II. Op 6 Februari werd, door een schitterend gevecht van de troepen van het I Korps, onze stelling in het terrein ten zuiden van La Bassée-Kanaal aanmerkelijk verbeterd. Gedurende den voorafgaanden nacht waren eenige afdeelingen van de Irish Guards en van het III Coldstream Guards er in geslaagd, terrein te vermeesteren vanwaar een goed vuur kon worden gericht op eenige door de Duitschers bezette steenhoopen, die reeds eenigen tijd een bron van groote ergernis waren geweest.

Te 2⁰⁰ nam. begon het gevecht met een hevig artillerie-vuur op de steenhoopen en de vijandelijke loopgraven. Een krachtige aanval van het III Coldstream Guards en Irish Guards vanuit onze loopgraven ten westen van de steenhoopen volgde; hij werd ondersteund door vuur uit de flankerende stellingen, die in den voorafgaanden nacht door dezelfde regimenten waren veroverd. De aanval slaagde, de steenhoopen werden zonder moeite genomen en er werd een stelling ingericht die, door een punt op ongeveer 40 M. afstand ten oosten van de steenhoopen, zich van N. naar Z. uitstreckte.

De verliezen die door het V Korps zijn geleden gedurende het geheele tijdperk waarvan hier een overzicht wordt gegeven en in 't bijzonder gedurende de maand Februari, zijn zwaarder geweest dan de verliezen in andere gedeelten van de gevechtslijn. Ik betreur dit; maar de omstandigheden in aanmerking genomen geloof ik niet dat zij buitengewoon groot waren. De stelling die toen door het V Korps werd bezet is altijd een zeer kwetsbaar gedeelte in onze linie geweest; de bodem is er drassig waardoor de aanleg en het onderhoud van loopgraven zeer bezwaarlijk gaat. De XXVII en XXVIII Divisiën van het V Korps hebben tevoren geen ondervinding van Europeesche oorlogvoering opgedaan, en een aantal afdeelingen van dat korps was eerst kort tevoren uit de Tropen teruggekeerd. Dientengevolge hebben de ontberingen, die verbonden zijn aan een moeilijken winterveldtocht, op deze divisiën meer invloed gehad dan op elke andere.

Hoofdzakelijk tengevolge van deze oorzaken was het V Korps tot begin Maart voortdurend gewikkeld in tegenaanvallen ten doel hebbende verloren loopgraven en verloren terrein te heroveren.

De troepen betoonden echter in hunne zware en moeilijke taak de grootste dapperheid en toewijding; het strekt de bekwaamheid en energie van hunne aanvoerders tot eer, dat ik kan berichten op welk een uitstekende wijze zij al hunne moeilijkheden zijn te boven gekomen, dat het door hen bezette terreingedeelte nog steeds intact is en behouden werd met weinig meer verliezen dan die, welke door troepen in alle andere gedeelten van de gevechtslinie zijn geleden.

Op 14 Februari werd de LXXXII Brigade van de XXVII Divisie uit haar loopgraven gedreven ten O. van St. Eloi, maar tegen 7⁰⁰ voorm. van den 15^{den} waren al deze loopgraven weder heroverd; wij maakten daarbij vijftien krijgsgevangenen, terwijl men zestig dooden van den vijand vóór de loopgraven telde. Eveneens werden door de LXXXV Brigade van de XXVIII Divisie loopgraven verloren en den volgenden nacht weder heroverd.

Gedurende de maand Februari deed de vijand langs de geheele gevechtlijn verschillende pogingen om door te breken, maar hij werd geregeld met verliezen teruggeslagen. Op 17 Februari werd daartoe een bijzonder hevige aanval gedaan tegen de loopgraven van het Ind. Korps, maar hij werd schitterend afgeslagen. Op 28 Februari werden door kleine afdeelingen van de Princess Patricia's Canadian Light Infantry met goed gevolg kleinere aanvallen uitgevoerd tegen de vijandelijke loopgraven bij St. Eloi. De aanvallers waren verdeeld in drie kleine groepen, het geheel onder bevel van Luitenant CRABBE: groep No. 1 onder Luitenant PAPINEAU, groep No. 2 onder sergeant PATTERSON en groep No. 3 onder sergeant-majoor LLOYD. De afdeeling naderde de Duitsche loopgraaf tot op 15 of 20 meter en deed toen een aanval; het was op dat oogenblik donker (ongeveer 5¹⁵ voorm.). De moedige en dappere Luitenant CRABBE leidde zijn afdeeling over alles heen in de loopgraaf, volgde deze ongeveer 70 meter en stuitte toen op een barricade van zandzakken en hout. De manschappen haalden daarop het voorste gedeelte van die borstwering neer. Een aantal Duitschers werd gedood en gewond, en eenigen werden krijgsgevangenen gemaakt.

De diensten die door dit uitstekende korps zijn verricht, bleven van groote waarde; reeds had ik in mijn vorig verslag aanleiding om van dit korps melding te maken. Het is met bekwame hand georganiseerd, geoefend en aangevoerd door Luitenant-Kolonel F. D. FARQUHAR, die, tot mijn groot leedwezen, op 20 Maart werd gedood terwijl hij toezicht hield op eenig loopgravenwerk. Zijn verlies zal zwaar worden gevoeld.

Op den vroegen morgen van 2 Maart deed het IV King's Royal Rifle Corps van de LXXX Brigade een zeer moedigen aanval op de vijandelijke loopgraven. Het bataljon werd aangevoerd door Majoor WIDDRINGTON, die het te 12³⁰ voorm. naar voren bracht (hijzelf werd gedurende den aanval gewond), onder bescherming van een goed gericht en doeltreffend artillerievuur. Ongeveer 55 meter van de vijandelijke loopgraaf werd van vijanden schoongeveegd, maar de aanval werd tot staan gebracht door een zeer sterke barricade; bij de poging om die te bestormen werden verscheidene verliezen geleden.

HET WERK VAN DE CAVALARIE.

III. Ik kwam met Generaal FOCH overeen, om aan het IX Fransche Korps, dat de loopgraven op mijn linkervleugel bezet hield, gedurende

de maand Februari eenige hoog noodzakelijke rust te geven, de drie divisieën van het Britsche Cavalerie Korps ter aflossing naar voren te zenden, ten einde een gedeelte van de Fransche loopgraven te bezetten, elke divisie beurtelings voor een tijdperk van tien dagen.

Het was mij zeer aangenaam in dezen veldtocht opnieuw te constateeren met welk een groote bereidwilligheid de Cavalerie een taak op zich nam die eigenlijk niet voor haar bestemd is, ten einde de Fransche kameraden te ondersteunen en te helpen.

Bij de uitvoering van dit werk betoonden de aanvoerders, officieren en manschappen dezelfde bekwaamheid en energie als waarvan ik in mijne vroegere verslagen reeds melding maakte.

De tijd die door de cavalerie in de Fransche loopgraven werd doorgebracht, ging over het geheel kalm en zonder belangrijke gebeurtenissen voorbij, maar één of twee voorvallen vereischen toch vermelding.

Op 16 Februari omstreeks 1⁴⁵ voorm. werd een zwakke aanval gedaan tegen den rechtervleugel van de gevechtlinie die bezet was door de II Cavalerie Divisie, maar hij werd gemakkelijk met geweervuur afgeslagen; de vijand liet verscheidene dooden vóór de loopgraven liggen. De aanval was gericht tegen de tweede en derde loopgraaf gerekend van den rechtervleugel van de gevechtlijn dezer divisie.

Op den 21sten te 6⁰⁰ voorm. werd een loopgraaf van de II Cavalerie Divisie, die bezet was door het XVI Lancers, door den vijand opgeblazen, alsmede eenige loopgraven grenzend aan die welke door de Franschen bezet waren. De vijand veroverde 40 meter loopgraaf en trachtte verder vooruit te komen, maar hij werd gestuit. Een tegenaanval, die onmiddellijk daarna door een ondersteunings-eskadron werd ondernomen, kon wegens het mitrailleurvuur geen voortgang hebben. De gevechtlijn werd toen ingericht tegenover de opening; daarna ontvingen twee eskadrons en een compagnie van de Fransche reserve het bevel om een tegenaanval uit te voeren. Te 5³⁰ nam. berichtte de II Cavalerie Divisie, dat de opgeblazen loopgraaf niet door den tegenaanval hernomen had kunnen worden, maar dat 40 meter daarachter eene nieuwe stelling was aangelegd, en dat de vijand verder werkeloos bleef. Te 10⁰⁰ nam. was de toestand onveranderd.

De commandant van het Indische Cavalerie Korps gaf een sterk verlangen te kennen, dat de troepen onder zijn bevel eenige ondervinding zouden opdoen van een loopgraven-oorlog. Er werden daarom met den commandant van het Indische Korps maatregelen getroffen waardoor de verschillende afdeelingen van het Indische Cavalerie Korps van tijd tot tijd een beurt kregen in de loopgraven, waardoor zij eenige nuttige ervaring hebben opgedaan.

STRATEGISCHE OVERWEGINGEN.

IV. Tegen het einde van Februari achtte ik het, op grond van vele beweegredenen van strategischen aard noodzakelijk, dat een krachtige

offensieve beweging van het leger onder mijn bevel zoo spoedig mogelijk moest worden beraamd en uitgevoerd.

Tot de meer belangrijke beweegredenen die mij van deze noodzakelijkheid overtuigden behoorden: De algemeene toestand der Verbondenen in Europa, en in 't bijzonder het groote succes van het Russische leger in het afslaan van de geweldige aanvallen van Maarschalk von HINDENBURG; de klaarblijkelijke verzwakking van den vijand tegenover mijn front, en de noodzakelijkheid om onzen Russischen bondgenoot zoo krachtig mogelijk te steunen door op het Westelijk oorlogsterrein zooveel vijandelijke troepen vast te houden als mogelijk was; de pogingen welke te dien einde werden aangewend door de Fransche strijdkrachten bij Arras en Champagne; en de meest gewichtige beweegreden van alle was wellicht de noodzakelijkheid om in de onder mijn bevel staande troepen een aanvallenden geest aan te kweeken na hunne moeitevolle en mogelijk ontzenuwende ervaringen van een harden winter in de loopgraven.

In een vorig verslag gewaagde ik van de moeilijkheden en bezwaren die een krachtig offensief gedurende den winter in dit klimaat belemmeren. Begin Maart werden deze moeilijkheden veel minder door het opdrogen van het land en door perioden van helder weer.

Ik stel mij niet voor in dit verslag ten slotte de overwegingen te bespreken die mij hebben geleid bij het opmaken van het plan, het vaststellen van tijd en plaats van mijn aanval.

Zooals hierboven werd vermeld, werd de hoofdaanval uitgevoerd door afdelingen van het Eerste Leger, ondersteund door troepen van het Tweede Leger en van de algemeene reserve.

Het doel van den hoofdaanval zou zijn: de verovering van het dorp Neuve Chapelle en de daar gelegen vijandelijke stelling en voorts onze gevechtsslijn zoover mogelijk naar voren te brengen ten oosten van genoemd dorp.

Het doel, de aard en het plan van den aanval, alsmede instructies voor de leiding van deze onderneming werden door mij aan Sir DOUGLAS HAIG medegedeeld in een geheim memorandum d.d. 19 Februari.

Het voornaamste topografische kenmerk van dit gedeelte van het oorlogsterrein is een belangrijke heuvelrug loopende in zuidwestelijke richting vanaf een punt op 3 K.M. afstand ten zuidwesten van Lille naar het dorp Fournes; van deze plaats loopen twee zijtakken, één in westelijke richting naar een hoogte die bekend staat als Haut Pomme-reau, terwijl de andere de richting van den hoofdweg naar Illies volgt.

De huizen van het dorp Neuve Chapelle staan langs den weg Rue du Bois—Fauquisart—Even ten noorden van het dorp vormen de wegen een driehoek. Op dit stukje grond staan een paar groote huizen, met muren, tuinen, boomgaarden, enz., en hier had de vijand met behulp van talrijke mitrailleurs een sterke post gevestigd die de toegangen naar het dorp bestreek.

Het Bois du Biez, dat ongeveer ten zuidoosten van het dorp Neuve Chapelle ligt, had op het verloop van dit gevecht veel invloed.

Volledige instructies aangaande het ondersteunen van den aanval werden aan het Tweede Leger uitgevaardigd.

NEUVE CHAPELLE.

De slag begon op 10 Maart te 7³⁰ voorm. met een krachtig artillerievuur op de vijandelijke stelling te Neuve Chapelle. Dit artillerievuur was goed voorbereid en had groote uitwerking, behalve op het uiterst noordelijke gedeelte van het aanvalsfront.

Te 8.5 voorm. bestormden de XXIII (links) en de XXV (rechts) Brigades van de VIII Divisie de Duitsche loopgraven aan de noordwestelijke zijde van het dorp.

De Garhwal Brigade van de Meerut Divisie, die de stelling aan de zuidzijde van het dorp bezet hield, bestormde op hetzelfde uur de tegenover haar gelegen Duitsche loopgraven.

De Garhwal Brigade en de XXV Brigade vermeesterden de vijandelijke loopgraven-liniën waar de prikkeldraadversperringen door ons granaatvuur bijna geheel waren opgeruimd. Aan de noordoostelijke zijde werd de XXIII Brigade echter tegengehouden door de draadversperringen die niet voldoende waren doorgesneden.

Te 8.5 voorm. werd de artillerie meer op Neuve Chapelle gericht, en te 8³⁵ voorm. werd de opmarsch der infanterie voortgezet.

De XXV en de Garhwal Brigade drongen respectievelijk naar het oosten en het noordoosten door en slaagden er in vasten voet te krijgen in het dorp. De XXIII Brigade werd nog steeds door de draadversperringen van den vijand tegengehouden en kon niet vooruit komen. Er werden hevige verliezen geleden, inzonderheid door het Middlesex Regiment en de Scottish Rifles. Maar de opmarsch van de XXV Brigade in Neuve Chapelle onmiddellijk ten zuiden van de XXIII Brigade had tot gevolg dat de zuidelijke vleugel van de vijandelijke verdedigingswerken, waardoor de opmarsch van de XXIII Brigade werd gestuit, werd omgebogen.

Hierdoor, alsmede door krachtigen steun der artillerie, was de XXIII Brigade tusschen 10⁰⁰ en 11⁰⁰ voorm. in staat vooruit te komen, en tegen 11⁰⁰ voorm. was het geheele dorp Neuve Chapelle in onze handen, benevens de wegen die ten oosten van dit dorp in noordelijke en zuidwestelijke richting loopen.

Gedurende dezen tijd werd door onze artillerie door middel van een regen van granaten, het betreden van het dorp en van het omliggende land, totaal belet voor elke versterking die door de Duitschers in het gevecht gebracht zou kunnen worden om den toestand te herstellen. Gevangenen deelden later mede, dat alle pogingen om de frontlinie te versterken, onmogelijk waren gemaakt.

Dadelijk werden maatregelen genomen om de veroverde stelling te bevestigen.

VERTRAGING VAN DEN OPMARSCH.

Er heeft aanmerkelijke vertraging plaats gehad na de verovering van de stelling Neuve Chapelle. De infanterie was zeer uit haar verband geraakt door den hevigen aanval en den doortocht door de vijandelijke loopgraven en de gebouwen van het dorp. Het was noodzakelijk om de verbanden eenigszins te herstellen alvorens verder op te rukken. Aangezien de telefonische verbinding door het vijandelijk vuur was verbroken, was de verbinding tusschen de voorste en de achterste troependeelen uiterst moeilijk. Door het feit dat de linkervleugel van de XXIII Brigade was tegengehouden, was de VIII Divisie achter gekomen, en was een gedeelte van de XXV Brigade genoodzaakt in noordelijke richting te vechten, waardoor zij uit haar eigenlijke richting van opmarsch was geraakt. Dit alles moest in orde worden gebracht. Een boomgaard die ten noorden van Neuve Chapelle door den vijand werd bezet gehouden, bedreigde ook den vleugel van een opmarsch naar den Heuvelrug van Aubers.

Naar mijne meening zou deze vertraging niet zijn voorgekomen indien het duidelijk uitgevaardigde bevel van den commandant van het Eerste Leger zorgvuldiger was opgevolgd.

De bovengenoemde moeilijkheden hadden op een vroeger gedeelte van den dag overwonnen kunnen worden indien de commandant van het IV Korps zijn reservebrigades eerder in het gevecht had kunnen brengen.

Door die omstandigheden werd de verdere opmarsch eerst te 3³⁰ nam. begonnen.

De XXI Brigade kon op den linkervleugel ongedekt oprukken zonder dat er een enkel schot op haar werd afgegeven, hetgeen aantoonde dat op dit tijdstip de tegenstand van den vijand was verlamd. De brigade rukte voorwaarts in de richting van Moulin du Pietre.

Aanvankelijk kwam de brigade goed vooruit, maar daarna werd zij tegengehouden door mitrailleurvuur vanuit de huizen en vanuit een verdedigingswerk in de Deutsche loopgravenlinie tegenover den rechtervleugel van de XXII Brigade.

Verder naar het zuiden werd de XXIV Brigade, die in de richting van Pietre was gezonden, eveneens tegengehouden door mitrailleurs in de huizen en de loopgraven die gelegen waren aan het vereenigingspunt van wegen op 550 meter ten noordwesten van Pietre.

De XXV Brigade, rechts van de XXVI, werd eveneens gestuit door mitrailleurs, geplaatst op een door de Duitschers bezette brug over de rivier Des Layes, die ten noordwesten van het Bois du Biez is gelegen.

Terwijl twee brigaden van de Meerut Divisie zich in de nieuwe gevechtlijn inrichtten, rukte de Dehra Dun Brigade, ondersteund door de Jullunder Brigade van de Lahore Divisie, voorwaarts tot den aanval op het Bois du Biez, maar zij werden van den kant van de

rivier Des Layes tegengehouden door het flankerend vuur van de Duitse post op de brug.

De verdedigde brug over de rivier Des Layes en de omgeving daarvan verkregen onmiddellijk een verhoogde beteekenis. Terwijl, voor zooveel de omstandigheden dit toelieten, artillerievuur op dit punt werd gericht, gaf Sir DOUGLAS HAIG aan het I Korps bevel, één of meer bataljons van de I Brigade naar voren te zenden ter ondersteuning van de troepen die de brug aanvielen. Er werden toen drie bataljons naar Richebourg St. Vaast gezonden. Aangezien de duisternis begon te vallen, en de vijand versterkingen naar voren had gebracht, was het niet mogelijk verder terrein te winnen; toen gingen het Indische Korps en het IV Korps de door hen vermeesterde stelling versterken.

Terwijl de gevechten die ik aldus in 't kort heb vermeld plaats hadden, deed het I Korps, volgens ontvangen bevelen, in den morgen een aanval vanuit Givenchy, tegelijkertijd met dien tegen Neuve Chapelle; daar evenwel de prikkeldraadversperringen van den vijand niet voldoende waren doorgesneden, kon men slechts weinig vooruit komen, en deden de troepen hier weinig meer dan de tegenover hen liggende Duitschers vasthouden.

DE TWEDE EN DERDE DAG.

Den volgenden dag, 11 Maart, werd de aanval door het IV en het Indische Korps hernieuwd, maar het was spoedig duidelijk dat een verdere opmarsch onmogelijk was alvorens de verschillende huizen en de steunpunten in het terrein, die de troepen langs het geheele front tegenhielden, doeltreffend door de artillerie waren beschoten. Er werden toen pogingen aangewend om het artillerievuur dienovereenkomstig te richten; maar ten gevolge van de weersgesteldheid, die belette dat verkenningen uit de lucht werden ondernomen en door het feit, dat bijna alle telefonische verbindingen tusschen de artillerie-waarnemingsposten en hunne batterijen waren verbroken, was het onmogelijk zulks met voldoende zekerheid te bewerkstelligen. Zelfs toen onze troepen, die steeds voorwaarts drongen, hier en daar een huis hadden vermeesterd, was het niet mogelijk ons artillerievuur te doen ophouden en moest onze infanterie dientengevolge worden teruggenomen.

De twee voornaamste punten die den opmarsch verhinderden waren dezelfde van den vorigen dag — namelijk, de vijandelijke stellingen bij Moulin de Pietre en bij de brug over de rivier Des Layes.

Op den 12^{den} Maart bleef het weder ongunstig, waardoor de artillerie in haar optreden werd belemmerd.

Ofschoon het IV en het Indische Korps met de grootste dapperheid de tegenover hen gelegen zeer versterkte stellingen poogden te vermeesteren, konden zij geen stand houden, alhoewel zij er in slaagden de stellingen gedurende eenige uren te bezetten.

De krijgsverrichtingen van dien dag werden voornamelijk gekenmerkt door de hevige tegenaanvallen van de Duitschers, die door artillerie werden ondersteund; zij werden gemakkelijk afgeslagen.

Aangezien het gewenschte resultaat grootendeels was verkregen en er redenen bestonden die mij eene voortzetting van den aanval op dat tijdstip niet raadzaam deden voorkomen, zond ik in den nacht van den 12^{den} aan Sir DOUGLAS HAIG bevel om het door het IV en het Indische Korps veroverde terrein te bezetten en te versterken, en verdere offensieve ondernemingen te staken.

In den morgen van den 12^{den} deelde ik aan den Commandant van het I Leger mede, dat hij kon beschikken over de II Cavalerie Divisie, onder Generaal GOUGH, als onmiddellijken steun voor het geval dat het succes van het Eerste Leger de gelegenheid opende om er een gunstig gebruik van te maken. Deze divisie, en een brigade van de North Midland Divisie, die daarbij tijdelijk was ingedeeld, werd voor dit doel naar voren gebracht.

De V Cavalerie Brigade, onder Sir PHILIP CHETWODE, bereikte de Rue Bacquerot te 4⁰⁰ nam. ten einde onmiddellijken steun te verleenen; maar de Commandant van het IV Korps deelde hem mede, dat de toestand niet zoo gunstig was als hij had gehoopt, en dat een verder optreden van de cavalerie niet raadzaam was.

Daarom trok het commando van Generaal GOUGH terug op Estaires.

De artillerie van alle kalibers werd met den grootsten moed en bekwaamheid bediend en verleende onschatbaren steun bij de voortzetting van den aanval.

DE VERLIEZEN.

De verliezen gedurende dit driedaagsche gevecht zijn tot mijn leedwezen zeer zwaar, en bedragen:

190 officieren en	2337 minderen	gedood,
359 " "	8174 " "	gewond,
23 " "	1728 " "	vermist.

Maar de behaalde resultaten waren, naar mijne meening, groot en verstrekkend.

Men heeft op het slagveld verscheidene duizende dooden van den vijand gezien en geteld; en wij zijn er zeker van dat meer dan 12 000 gewonden per trein naar het noordoosten en oosten zijn vervoerd.

Dertig officieren en 1657 minderen werden krijgsgevangen gemaakt.

Ik kan mijne tevredenheid over dezen slag het beste weergeven door een uittreksel aan te halen van een „Bijzondere Dagorder” die ik bij het einde van den slag aan Sir DOUGLAS HAIG en aan het Eerste Leger heb gezonden.

„Het is mijn verlangen aan U persoonlijk mijn groote tevredenheid te kennen te geven over de bekwame wijze waarop Gij Uwe orders hebt uitgevoerd, en ik wensch mijn groote en innige

waardeering uit te spreken over de schitterende dapperheid en den toewijgenden, taaien moed die door alle rangen is betoond en die door U op zoo'n bekwame wijze tot de overwinning zijn geleid."

ONDERGESCHIKTE AANVALLEN.

V. Eenige gevechten, die den aard hadden van demonstratieve aanvallen, en uitgevoerd werden door troepen van het Tweede Leger, hadden ten doel den tegenover liggenden vijand bezig te houden en te voorkomen, dat van deze gedeelten van het front versterkingen gezonden werden naar het terrein van den hoofdaanval.

Te 12³⁰ voorm. van den 12^{den} Maart ondernam de XVII Infanterie Brigade van de IV Divisie, III Korps, een aanval tegen den vijand, die leidde tot de verovering van het dorp L'Épinette en de omliggende boerderijen.

Ondersteund door een levendig vuur van de XVIII Brigade, deed de XVII Brigade, die voor den aanval was aangewezen, een stormloop met twee op één punt samenkomende colonnes, en vermeersterde de eerste huizen van het dorp zonder veel verliezen. De rest van het dorp was sterk met prikkeldraad afgezet; terwijl onze manschappen bezig waren de draadversperringen door te knippen, trok de vijand door de verbindingsloopgraven terug.

De vijand leed aanzienlijke verliezen; onze verliezen bedroegen vijf officieren en 30 minderen aan dooden en gewonden.

Deze onderneming had tot gevolg dat wij 275 meter vooruit waren gekomen over een front van 800 M.

Alle pogingen om deze stelling te hernemen werden met zware verliezen voor den vijand afgeslagen.

De Commandant van het II Korps had maatregelen getroffen voor een aanval op de vijandelijke stelling ten zuidwesten van het dorp Wijtschaete; de aanval zou beginnen op 12 Maart te 10⁰⁰ voorm. Ten gevolge van een dichten mist kon de aanval eerst te 4⁰⁰ nam worden aangevangen.

De aanval werd toen ingezet door de Wiltshire en Worcestershire Regimenten, maar hij werd dermate door den mist en de vallende duisternis belemmerd. dat niet anders werd bereikt dan dat de vijand aan zijn plaats gebonden bleef.

Het gevecht bij St. Eloi, waarvan in de eerste paragraaf van dit verslag sprake is, begon op 14 Maart te 5⁰⁰ nam. met een hevige kanonnade op onze loopgraven vóór St. Eloi, het dorp zelve en de toegangswegen. Ten zuidoosten van het dorp ligt een uitgestrekte heuvel. Toen het artillerievuur zijn hoogste punt had bereikt, werd onder dezen heuvel een mijn tot ontploffing gebracht; onmiddellijk daarop werd door vijandelijke infanterie een hevige aanval gedaan tegen de loopgraven en den heuvel.

Onze artillerie, zoowel als onze infanterie openden dadelijk het vuur, en brachten den vijand gedurende zijn opmarsch aanzienlijke verliezen toe; maar voornamelijk tengevolge van de mijnontploffing en de verrassing van den overweldigenden artillerieaanval, was de vijandelijke infanterie op eenige punten in de eerste loopgravenlinie doorgedrongen. Dientengevolge kwamen de bezettingen van andere verdedigingswerken die den aanval met goed gevolg hadden weerstaan in vijandelijk flankerend vuur en werden zij genoodzaakt terug te trekken juist voor het donker begon te worden.

Onmiddellijk werd tot een tegenaanval besloten door den Commandant van de LXXXII Brigade, onder leiding van den Commandant van de XXVII Divisie, die een reserve-brigade ter ondersteuning naar voren bracht.

De aanval geschiedde te 2⁰⁰ voorm. en de LXXXII Brigade slaagde erin het gedeelte van het dorp St. Eloi dat in handen van den vijand was, te hernemen, alsook een gedeelte van de loopgraven beO. dit dorp. Te 3⁰⁰ voorm. nam de LXXX Brigade, die ter ondersteuning naar voren was gebracht, nog meer loopgraven beO. en beW. het dorp.

De tegenaanval die, niettegenstaande vele moeilijke omstandigheden, goed werd uitgevoerd, had tot gevolg, dat al het verloren terrein van groote beteekenis werd heroverd.

Het is aangenaam te kunnen vermelden dat, ofschoon de troepen in de voorste loopgravenlinie aanvankelijk waren overweldigd, zij zich later bij den aanval tot het herwinnen van het verloren terrein zeer dapper gedroegen; de volgende afdeelingen verdienden en ontvingen den bijzonderen dank van den Legercommandant: II Royal Irish Fuseliers, II Duke of Cornwall's Light Infantry, I Leinster Regiment. IV Rifle Brigade, en de Princess Patricia's Canadian Light Infantry.

Op den 17^{den} werd een hevige aanval van den vijand tot herovering van deze loopgraven met groote verliezen afgeslagen.

Gedurende het geheele tijdperk waarvan in dit verslag een overzicht wordt gegeven, werden langs de geheele gevechtlijn verscheidene nachtelijke ondernemingen uitgevoerd door kleinere of grootere patrouilles; deze werden met groote bekwaamheid en moed geleid.

Aldus werd een moreele overmacht verkregen, en werden belangrijke inlichtingen ingewonnen.

Ik kan den buitengewonen moed en den zeer grooten steun van deze patrouilles niet genoeg roemen.

De troepen van het III Korps hebben bijzonderen indruk op mij gemaakt door hunne houding gedurende deze gevechten.

DE WERKZAAMHEID DER VLEGENIERS.

VI. Het werk van het Royal Flying Corps was gedurende dit geheele tijdperk, en in het bijzonder tijdens de gevechten van 10, 11 en 12 Maart, van zeer groote waarde. Ofschoon het weder op 10 Maart en

de daaropvolgende dagen voor arbeid in de lucht zeer ongunstig was tengevolge van laag hangende wolken en mist, werd nochtans gedurende een groot aantal uren gevlogen, waarbij zeer goede diensten werden verricht; er werden voortdurend nauwkeurige verkenningen gedaan boven het front van den vijand.

Behalve het doen van verkenningen en het waarnemen van artillerievuur, werd het Royal Flying Corps bovendien belast met de bijzondere opdracht om de bewegingen van den vijand te belemmeren door zijn verbindingen op verschillende plaatsen te vernielen. De spoorwegen bij Menin, Kortrijk, Don en Douai werden aangevallen, en het is bekend dat op eenige van deze plaatsen groote schade werd aangericht. Een gedeelte van een treincolonne werd door een bom getroffen, een station voor draadlooze telegrafie bij Lille werd, naar men meent, geheel vernield, en een huis waarin de vijand één zijner Hoofdkwartieren had geïnstalleerd, ging in vlammen op. Deze gevallen geven aanleiding in den vervolge meerdere soortgelijke ondernemingen te volvoeren. De meeste der bovengenoemde doelen werden beworpen van af een hoogte van slechts 30 tot 50 meter. Bij ééne gelegenheid daalde de vliegenier tot ongeveer 15 meter boven het punt dat door hem werd aangevallen.

Zekere nieuwe en belangrijke methoden van handelen waarvan het niet wenschelijk is de bijzonderheden te vermelden, werden ingeleid en met veel ijver en goed gevolg doorgevoerd.

Gedurende het tijdperk dat in dit verslag wordt behandeld zijn slechts op acht dagen geen verkenningen gedaan. Een totaal van ongeveer 210,000 K.M. werd afgelegd — bijna geheel boven de vijandelijke gevechtsliniën.

Van de zijde van den vijand werd boven onze troepen weinig gevlogen; wanneer en waar hij ook maar werd gezien werd hij aangevallen en gewoonlijk genoodzaakt te dalen of op zijn eigen terrein te vluchten.

VERSTERKINGEN.

VII. In mijn vorig verslag maakte ik melding van de buitengewoon goede en snelle wijze waarop versterkingen vanuit Engeland naar Frankrijk werden aangevoerd. In verband hiermede is het van belang de aandacht te vestigen op het feit dat, niettegenstaande de groote verliezen die tusschen 10 en 15 Maart zijn geleden, al het tekort zowel aan officieren als aan minderen binnen weinige dagen na afloop van den slag werd aangevuld.

De afdelingen voor de Indische Contingenten zijn in den laatsten tijd veel vermeerderd, en zijn nu geheel bevredigend.

Sedert den datum van mijn vorig verslag is de algemeene gezondheidstoestand van het Leger uitstekend geweest; ingewandsaandoeningen zijn verminderd, en er zijn bijna geen gevallen meer voorgekomen van het ongemak aan de voeten, dat in December en Januari zoo dreigend optrad.

Deze gunstige gevolgen zijn te danken aan de bekwaamheid en energie die gedurende den geheelen veldtocht in hoogen graad de arbeid heeft gekenmerkt van de „Royal Army Medical Corps”, onder de bekwame leiding van Docter-Generaal T. J. O'DONNELL. Maar ook is veel dank verschuldigd aan divisie-, brigade-, regiments- en compagnies-commandanten voor het nauwkeurig toezicht, dat op de gezondheid van hunne manschappen werd gehouden; er werd op gelet dat de troepen vóór zij in de loopgraven gingen en nadat zij deze verlieten de voorgeschreven gezondheidsmaatregelen behoorlijk in acht namen; er werden badplaatsen en waschhuizen opgericht en degelijk onderhouden; en er werden algemeen in het geheele Leger vernuftige middelen gebezigd om de zindelijkheid van de manschappen te behouden, zoowel wat betreft hun lichaam als hunne kleeding.

Ik heb de meeste van deze huizen en inrichtingen geinspecteerd, en beschouw ze als voorbeelden van zorgvuldige organisatie en verzorging.

In het bijzonder wil ik melding maken van de energieke wijze waarop door het Royal Army Medical Corps wetenschappelijke pogingen zijn aangewend om door een systeem van proefondervindelijk onderzoek een ziekte in haar eerste stadium te ontdekken en tegen te gaan; ik geloof dat dit nimmer te voren te velde zoo volledig ontwikkeld is geweest.

Bij dit werk werd het Korps op bekwame wijze gesteund door die uitnemende leden van het beroep van geneesheer die thans als Officieren van Gezondheid worden gebezigd, en wier onschatbare diensten ik dankbaar erken.

Door de oprichting van „hospitalen voor herstellende zieken” is de kracht van het leger te velde verhoogd en de gezondheidstoestand der troepen verbeterd.

In deze inrichtingen worden lichte verwondingen en ongesteldheden behandeld en er worden manschappen in opgenomen die verzorging en rust behoeven.

Door deze hulpmiddelen worden krachtige soldaten, wier diensten anders voor langen tijd zouden verloren gaan, in het land gehouden, terwijl aan een groot aantal manschappen onmiddellijken steun en rust wordt gegeven wanneer zij die noodig hebben, zonder dat zij van het oorlogsterrein worden weggevoerd.

Hierdoor wordt de strijdkracht van het leger aanmerkelijk verhoogd.

Het voornaamste hospitaal voor herstellende zieken is te St. Omer. Het werd opgericht en georganiseerd door Kolonel A. F. L. BATE, van den Geneeskundigen Dienst, wiens ijver, energie en organiseerend talent het tot een model-hospitaal hebben gemaakt; dit voorbeeld heeft aanmerkelijk bijgedragen bij de krachtige organisatie van soortgelijke kleinere inrichtingen bij het Hoofdkwartier van elke divisie.

WIJLEN GENERAAL GOUGH.

VIII. Ik heb reeds stilgestaan bij de zware verliezen die zijn geleden

in den strijd gedurende het tijdperk waarvan in dit verslag een overzicht wordt gegeven. Nogmaals moet ik hier de aandacht vestigen op het uitnemende werk dat door Docter-Generaal O'DONNELL en zijne officieren is verricht. Geen enkele organisatie zou de uitstekende maatregelen kunnen overtreffen die genomen zijn voor het spoedig wegvoeren der gewonden, zoowel wat betreft tijd, ruimte, verzorging en bijstand, als transport.

Inzonderheid wensch ik mijn groot leedwezen uit te spreken over het verlies dat geleden is door het leger in het algemeen en door de strijdkrachten in Frankrijk in het bijzonder, door den dood van Brigadier-Generaal J. E. GOUGH, in leven Brigadier-Generaal bij den Generalen Staf, Eerste Leger; bij eene inspectie van de loopgraven van het IV Korps op 20 Februari werd hij ernstig gewond, tengevolge waarvan hij op 22 Februari overleed.

Ik heb Generaal GOUGH altijd beschouwd als één onzer meest belovende toekomstige militaire leiders. Zijn verdiensten als Stafofficier zijn gedurende den geheelen veldtocht onschatbaar geweest en ik had hem reeds bij Uwe Excellentie voor onmiddellijke bevordering voorgedragen.

Ik kan zeer goed begrijpen hoe diep deze verliezen door de gansche natie worden gevoeld, maar elk dagelijksch bericht toont duidelijk aan, dat zij op minstens even groote schaal worden geleden door alle strijdenden in geheel Europa, zoowel vriend als vijand.

In een oorlog zooals die heden ten dage wordt gevoerd tusschen beschaafde naties die tot de tanden zijn gewapend met het moderne geweer en met den mitrailleur, zijn zware verliezen absoluut onvermijdelijk. Wanneer men zich niet behoorlijk dekt, wordt zulks met den zwaarsten tol betaald.

De verdedigingskracht, die onafscheidelijk aan de moderne wapens is verbonden, is de hoofdoorzaak van den langen duur der tegenwoordige veldslagen, en in dit feit ligt de voornaamste reden van het groote verlies en de verspilling van menschenlevens.

Zoowel het een als het ander kan evenwel worden bekort en verminderd indien de aanvallen door een uiterst krachtige artillerie kunnen worden ondersteund; maar hiervoor is een bijna onbegrensde aanvoer van munitie noodzakelijk en moet een uiterst vrije, oordeelkundige beschikking er over aan de artilleriecommandanten gegeven kunnen worden.

Ik ben er van overtuigd dat dit het eenige middel is waardoor groote resultaten met een minimum aan verliezen kunnen worden verkregen.

HULDE AAN DE CANADEEZEN.

IX. Den 15 Februari kwam de Canadeesche Divisie in dit land aan. Op 20 Februari inspecteerde ik deze divisie, die onder bevel stond van Luitenant-Generaal E. A. H. ALDERSON.

Bij de revue toonden zij een flink en zeer krijgshaftig voorkomen. De manschappen hadden een goeden lichaamsbouw, zij waren gehard en goed uitgerust. Naar hetgeen ik van hen zag oordeelde ik, dat zij goed waren geoefend en geheel in staat om hunne plaatsen in de gevechtlijn in te nemen.

Sedert heeft de divisie mijn gunstig oordeel ten volle gerechtvaardigd.

De troepen van de Canadeesche Divisie werden eerst voor eenige dagen ingedeeld in brigades om geoefend te worden in de loopgraven van het III Korps onder Luitenant-Generaal Sir WILLIAM PULTENEY, die mij zulk een uitstekend verslag over hunne bruikbaarheid deed toekomen, dat ik hen in het begin van Maart reeds in de loopgraven kon gebruiken.

Gedurende den slag bij Neuve Chapelle bezetten zij een gedeelte van de gevechtlijn die aan het Eerste Leger was toegewezen en, alhoewel zij niet daadwerkelijk bij den hoofdaanval betrokken waren, verleenden zij toch grooten steun door met den tegenover hunne loopgraven liggenden vijand een hevig demonstratief gevecht te voeren.

Al de soldaten uit Canada die in het onder mijn bevel staande leger dienen, hebben tot dusver de tradities van het Keizerrijk prachtig opgehouden, en ik geloof zeker, dat zij een groote aanwinst zullen blijken te zijn voor de strijdkrachten hier te lande.

In vroegere verslagen heb ik reeds zeer gunstig kunnen spreken over de houding en het gedrag van de Territoriale Troepen gedurende de gevechten waaraan zij hebben deelgenomen.

Nu ik met den tijd meer en meer van hun werk te zien krijg, hetzij in de loopgraven of in meer werkzame ondernemingen, krijg ik een steeds beteren indruk van hunne gevechtswaarde.

Verscheidene bataljons waren betrokken bij de hachelijkste oogenblikken van den hevigen strijd die in de helft van Maart plaats had; zij kweten zich toen op eervolle wijze van hunne taak.

Tot voor korten tijd werden de Territoriale Troepen slechts in bataljons-formatie gebezigd, maar sedert eenige weken heb ik hen in divisieverband zien samenwerken en ik geloof stellig, dat hun gebruik in grootere afdelingen even goed gevolg zal hebben als in kleinere afdelingen.

Deze meening wordt ten volle gestaafd door den indruk dien ik kreeg bij de nauwkeurige inspectie die ik onlangs heb gehouden over de North Midland Divisie, onder Majoor-Generaal MONTAGU-STUART-WORTLEY, en de II London Divisie, onder Generaal-Majoor BARTER.

HOOG BEZOEKERS.

X. Op 18 Maart kwam Generaal Baron VON KAULBARS, van den Russischen Generalen Staf, in mijn Hoofdkwartier aan. Hij wenschte ons vlieg-systeem te bestudeeren, en ik gaf hem daartoe alle gelegenheid.

Op Zaterdag 27 Maart kwam de Bisschop van Londen met zijn Veldprediker hier aan en vertrok weder op Maandag 5 April.

Tijdens den duur van zijn bezoek aan het leger was Z. E. elken dag aan het front, en ik geloof dat ik gelijk heb wanneer ik zeg, dat bijna geen enkele afdeeling van het leger niet te eeniger tijd zijne diensten en toespraken heeft bijgewoond.

Op persoonlijke vermoeden of gevaar werd door Z. E. in 't geheel geen acht geslagen. De bisschop hield inderdaad nog onder granaatvuur verscheidene diensten, en slechts met moeite kon hij er van worden afgehouden om zijn geestelijk werk in de loopgraven onder geweervuur voort te zetten.

Ik wensch hier te vermelden dat de zelfopofferende toewijding van den Bisschop van Londen goede uitwerking heeft gehad op het gansche leger; ik gevoel mij hiervoor persoonlijk ten zeerste aan hem verplicht.

Opnieuw moet ik vermelden, dat het werk van de veldpredikers gedurende den geheelen veldtocht werd gekenmerkt door groote plichtsbetrachting en moed.

XI. De verhoogde sterkte van het leger en de geleidelijke uitputting van de plaatselijke hulpbronnen deden een evenredige verhooging ontstaan van onze eischen die gesteld werden aan de etappenlijnen sedert wij genoodzaakt zijn, verscheidene artikelen te importeeren die in de eerste tijden door inkoopten ter plaatse konden worden verkregen. De betrokken bestuurders hebben echter volkomen den toestand beheerscht en alle administratieve diensten op de etappenlijnen bleven vlot en regelmatig doorwerken, niettegenstaande de hoogere eischen die er aan werden gesteld. In dit verband wensch ik melding te maken van de goede diensten die verricht werden door den Staf van de etappenhavens.

Het werk van de Afdeeling voor spoorwegtransport is op uitnemende wijze uitgevoerd; ik maak van deze gelegenheid gebruik om mijne tevredenheid uit te spreken over de gewichtige diensten die verricht werden door de Fransche spoorweg-autoriteiten in het algemeen, en in het bijzonder door Kolonel RAGUENEAU, vroeger Spoorwegdirecteur, Luitenant-Kolonel LE HÉNAFF, Spoorwegdirecteur, Luitenant-Kolonel DUMONT, Militaire Commissaris van de Chemin de Fer du Nord, en Luitenant-Kolonel FRID, Regelings-Commissaris voor het Engelsche Leger.

De Veldpostdienst bleef goed werken; op het oogenblik wordt een brief die uit Londen is verzonden den volgenden avond bezorgd bij het Groote Hoofdkwartier of bij de Hoofdkwartieren der Legers of Legerkorpsen, en hij bereikt een geadresseerde in de loopgraven op den tweeden dag na de verzending. De bezorging van pakketten is eveneens versneld en wordt regelmatig en met spoed uitgevoerd.

XII. Zijne Majesteit de Koning der Belgen bezocht de Britsche gevechtslinies op 8 Februari en inspecteerde eenige reserve-afdeelingen achter de loopgraven.

Gedurende de laatste twee maanden ben ik aan Zijne Majesteit en zijn dapper leger veel verschuldigd voor den gewichtigen steun en samenwerking die ik in verschillende opzichten mocht ondervinden.

XIII. Zijne Koninklijke Hoogheid de Prins van Wales is de overbrenger van dit verslag.

Zijne Koninklijke Hoogheid blijft hoogst bevredigende vorderingen maken. Gedurende den slag bij Neuve Chapelle was hij aan mijn Generalen Staf werkzaam als gedetacheerde officier. Ingekomen berichten van de korps- en divisiecommandanten waarbij hij gedetacheerd is geweest, prijzen alle de uitnemende wijze waarop het aan hem toevertrouwde werk door hem wordt uitgevoerd.

De snelheid waarmede Zijne Koninklijke Hoogheid kennis heeft verworven van de verschillende takken van dienst en de groote belangstelling die hij steeds betoonde in de verzorging en het welzijn der manschappen maakten op mij een zeer gunstigen indruk.

Zijne bezoeken aan de troepen, zoowel in het veld als in hospitalen, werden door alle rangen zeer op prijs gesteld.

Zijne Koninklijke Hoogheid deed gedurende eenigen tijd dienst in de loopgraven bij het bataljon waartoe hij behoort.

XIV. In verband met den slag bij Neuve Chapelle wensch ik onder de bijzondere aandacht van Uwe Excellentie te brengen de gewichtige diensten van Sir DOUGLAS HAIG, Commandant van het Eerste Leger.

Ook ben ik veel verschuldigd aan den bekwamen en grooten steun die ik bij de leiding van alle in dit verslag genoemde gevechten heb ontvangen van Luitenant-Generaal Sir WILLIAM ROBERTSON, Chef van den Generalen Staf.

Ik moet nog vele andere namen vermelden wegens gewichtige, dappere en uitnemende diensten die, gedurende het tijdperk dat in dit verslag wordt behandeld, werden verricht; deze zullen het onderwerp uitmaken van een afzonderlijk verslag dat spoedig zal worden ingediend.

Ik heb de eer te zijn

van Uwe Excellentie
de gehoorzame dienaar

J. D. P. FRENCH,

Veld-Maarschalk,

Opperbevelhebber van het
Britsche Leger te Velde.

Vernieling van ijzerdraadversperringen,

DOOR

J. ZWART,

Eerste Luitenant der Genie.

In de afleveringen van Februari en Maart 1915 van dit tijdschrift werd een onderwerp, getiteld: „Een en ander over den strijd tegen ijzerdraadversperringen” door den kapitein der Genie D. van den Berg besproken, waaraan ik gaarne het volgende zou willen toevoegen.

Ook in Nederland zijn bij het Regiment Genietroepen in 1913 proeven genomen, in het opruimen van ijzerdraadversperringen door middel van de zoogenaamde Bangalore torpedo 1).

Deze proeven werden genomen naar aanleiding van het artikel in R. E. J. Maart 1913 eenerzijds en anderzijds om eenige gegevens aangaande deze vernielingen te verzamelen.

Voorop dient gesteld te worden, dat het aantal genomen proeven te gering is, om daaruit bindende voorschriften te kunnen vaststellen; toch kunnen ze van belang genoemd worden, omdat er nu ten minste eenige zekerheid bestaat omtrent de uitwerking van bepaalde ladingen.

Naar aanleiding van deze proeven zullen dan ook hoogstwaarschijnlijk de aanwijzingen, die het Voorschrift Springmiddelen 1914 geeft, wel zijn samengesteld. (Zie naschrift van bovengenoemd artikel).

De eerste proefnemingen hadden plaats in het fort bij Rijnauwen in Mei 1913. Tot dit doel was een versperring gereed gemaakt van 8 M. breedte, geheel ingericht volgens punt 221 van het Zakboekje voor den Pionier. Puntdraad was niet beschikbaar, zoodat met glad ijzerdraad moest worden volstaan.

Op deze versperring werden achtereenvolgens 3 proeven genomen.

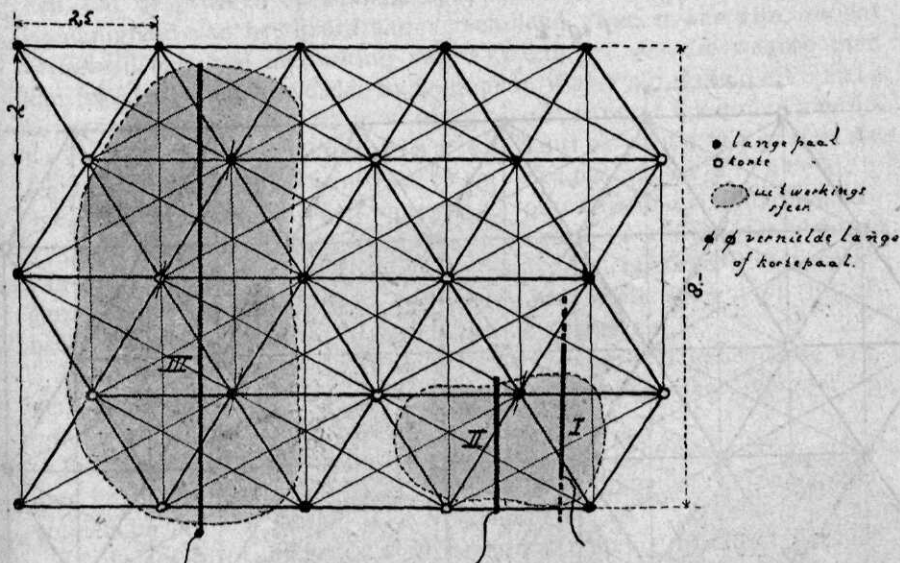
Eerste proef. Op een houten lat van 2 M. lengte was een lading dynamiet aangebracht over een lengte van 1,5 M. Deze lading was samengesteld uit tegen elkaar sluitende pakjes, elk bestaande uit 4 rolletjes dynamiet. De grootte der lading bedroeg $\pm 2,75$ K.G. per strekkenden meter.

De houten lat werd vervolgens op een hoogte van $\pm 0,5$ M. boven den grond in de versperring geschoven. (Zie fig. 1 bij I) en tot ontplof-

1) Voor de beschrijving van de inrichting en samenstelling dezer torpedo's wordt verwezen naar R. E. J. Maart 1913 en Mil. Spect. Febr. en Maart 1915.

ging gebracht. De uitwerking was gering. Slechts enkele draden waren gebroken, terwijl het maaiveld een weinig beschadigd was.

Fig. 1.

Tweede proef. Hierbij werd een enkele bus van 2 M. lengte, gevuld met 5,76 K.G. dynamiet (dus 2,78 K.G. per strekkenden meter) op 0,5 M. boven den grond in de versperring geschoven, waarbij het achtereinde der bus nog juist op den uitersten draad bleef rusten. (Zie fig. 1 bij II).

Na ontploffing bleek de uitwerking aanmerkelijk grooter te zijn. Er ontstond n.l. een opening breed $\pm 3,5$ M., terwijl de lengte iets minder bedroeg dan de lengte der bus. De paal, binnen de in de figuur aangeduide werkings-sfeer, was doorgeslagen en met de draden weggeslingerd. De paal met een gedeelte der draden naar rechts, de rest der draden naar links. Zoodoende was dus een begin van een stormgang gevormd, waarbij alleen de uiterste draad nog doorgeknipt moest worden, doch waarvan het overige gedeelte geen hindernis meer opleverde.

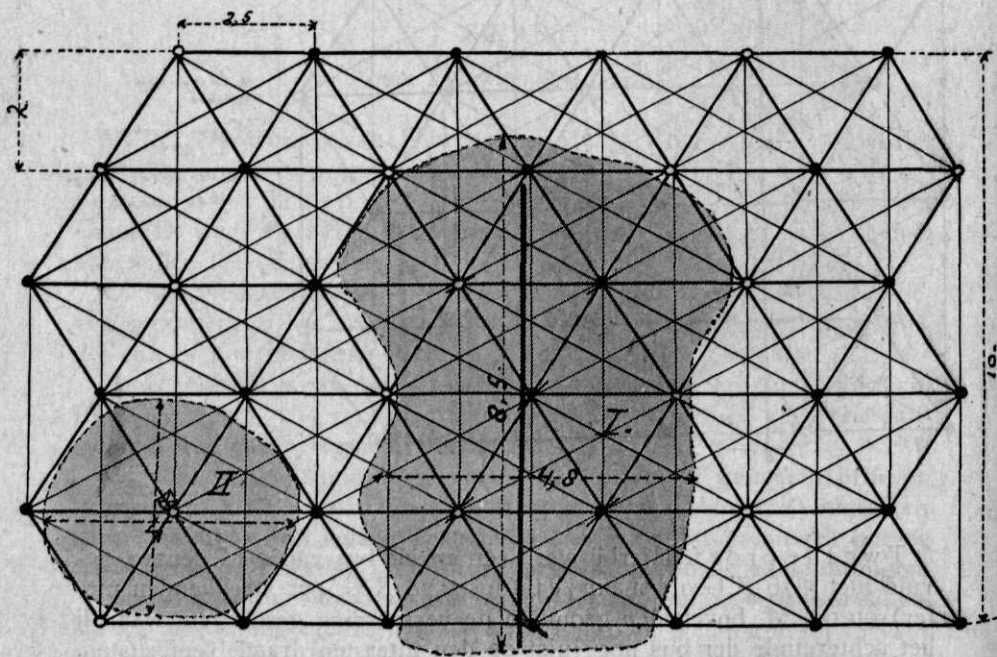
Derde proef. Een samenstel van 4 bussen, vormende een torpedo van 8 M. lengte en gevuld met 2,78 K.G. dynamiet per strekkenden meter, werd op een hoogte van 0,5 M. boven den grond in de versperring geschoven, waarbij echter $\pm 0,5$ M. van de torpedo buiten de versperring bleef uitsteken. (Zie fig. 1 bij III).

De ontploffing leverde een stormgang van $\pm 3,5$ M. breedte, waarbij ook de uiterste draad doorgeslagen was en een gedeelte der palen met al het draad naar links en rechts was weggeslingerd, zoodat geen hindernissen meer aanwezig waren.

Nadere proeven werden in Juli 1913 genomen in de Legerplaats bij Zeist, doch nu werd pikrinezuur als springstof gebezigd.

Voor dit doel was weder een versperring samengesteld volgens punt 221 van het Zakboekje voor den Pionier van glad ijzerdraad, doch van 10 M. breedte.

Fig. 2

Eerste proef Een samenstel van 4 bussen, vormende een torpedo van 8 M. lengte en gevuld met 2,75 K.G. pikrinezuur per strekkenden meter, werd op een hoogte van 0,5 M. boven den grond in de versperring geschoven, terwijl het achtereinde der torpedo \pm 0,5 M. buiten de versperring uitstak. (Zie fig. 2 bij I).

Na ontploffing bedroeg de lengte der opening ongeveer 8,5 M. met een breedte van 4,5 M. op de smalste plaats. Alle palen, welke zich in de aangeduide werkingssfeer bevonden, waren doorgeslagen en met de draden naar links en rechts weggeslingerd, zoodat een volkomen hindernisvrije stormgang was ontstaan over 8,5 M. lengte.

Tweede proef. Een lading van 4 K.G. pikrinezuur werd in een zak gebonden en door middel van een houten staak in de versperring gebracht, waarna bij ontploffing een uitwerking plaats had, als aangeduid in fig. 2 bij II.

Zoals hiervoor reeds werd gezegd is het moeilijk om uit dit kleine aantal proeven bepaalde voorschriften samen te stellen.

Het blijkt echter vrij duidelijk, dat een gestrekte lading in een torpedo te verkiezen is boven een gestrekte lading op een lat gebonden, daar het verschil in uitwerking belangrijk groot was.

Vervolgens schijnt pikrinezuur een grootere uitwerking te hebben dan dynamiet; echter dient in aanmerking genomen te worden, dat de proeven op twee versperringen plaats hadden, waarbij de hoedanigheid van het ijzerdraad verschillend geweest kan zijn, zoodat veiligheidshalve de uitwerking van dynamiet, als die waarop men kan rekenen, dient te worden aangenomen, waarbij dus de totale lengte der torpedo ± 1 M. grooter moet zijn, dan de breedte der versperring en de torpedo aan beide zijden $\pm 0,5$ M. buiten de versperring moet uitsteken.

Geconcentreerde ladingen van 4 K.G. pikrinezuur op afstanden van $\pm 3,5$ M. geplaatst hebben ongeveer dezelfde uitwerking. Het plaatsen van die ladingen is echter zeer moeilijk, vooral bij breede versperringen. Ze eischen echter een veel kleinere hoeveelheid springstof. Bij gebrek aan die stof, is deze methode dus te verkiezen.

In andere gevallen verdient de torpedo bij voorkeur gebruikt te worden, aangezien het aanbrengen der lading gemakkelijker, vlugger, en minder zichtbaar kan geschieden.

De torpedo's welke bij de proeven werden gebezigd waren echter niet goed geconstrueerd, zoodat groote moeilijkheden werden gevonden bij het inschuiven in de versperringen.

In de eerste plaats moeten de bussen uit stevig blik zijn vervaardigd, daar de bussen anders door het gewicht der lading doorbuigen en ten slotte den grond raken, waarbij de uitwerking minder groot is.

Voorts dienen alle verbindingsmoffen nauwsluitend te zijn, daar de doorbuiging, bij ruime verbinding der bussen onderling, nog vermeerderd wordt.

Ter plaatse van de moffen ontstaan verdikkingen, waardoor het groote nadeel ontstond, dat het inschuiven dikwijls moeilijk ging, daar de naden bleven steken tegen de draden.

Deze bezwaren acht ik van overwegend belang met het oog op een snelle en rustige werkwijze, welke voldoende uitkomsten moet opleveren.

Zoodoende zou een gewijzigde constructie van de torpedo aanbevelenswaardig zijn; waarbij alle naden, die het inschuiven zouden kunnen bemoeilijken, vermeden moeten worden, of althans glad bijgewerkt dienen te worden.

Het Ambtsgeheim van den Officier van Gezondheid,

DOOR

Mr. Dr. J. EYSTEN,

Pl.v. president v. d. Krijgsraad.

Eenigen tijd geleden heeft voor den Zeekrijgsraad te Willemsoord terechtgestaan een officier van gezondheid 1ste klasse der marine, wegens een feit, waarvan de waardeering zoowel voor juristen als voor militairen en militaire medici niet zonder belang is.

De beschuldiging luidde, dat de bedoelde officier van gezondheid, belast met den geneeskundigen dienst aan boord van Hr. Ms. „de Ruyter”, op den 31en Mei 1915, aan boord van dien bodem te Vlissingen, uitdrukkelijk had geweigerd en opzettelijk nagelaten te voldoen aan de hem namens zijn meerdere in rang, den kapitein ter zee, commandant van gemelden bodem, in den dienst gegeven order, om den commandant voormeld eene opgave te verstrekken van officieren van Hr. Ms. „de Ruyter”, die na 1 Januari 1914 vrij van dienst waren geweest, wegens het lijden aan eene geheime ziekte, met vermelding van de data, waarop het vrij van dienst zijn een aanvang nam en eindigde. Aan den officier van gezondheid was door den eersten officier aan boord van de „de Ruyter” inzage verstrekt van de Resolutie van den Minister van Marine dd. 28 April 1915, inhoudende, dat moest worden ingediend een opgave als bovengenoemd van de officieren, lijdende aan eene geheime ziekte, ontstaan na 1 Jan. 1914. Uit die opgave moest in de rekening-courantboekjes der betrokken officieren dat tijdperk worden opgeteekend, zijnde bij Ministerieele Resolutie bepaald, dat genoemd tijdvak niet meetelt voor de berekening van periodieke traktementsverhooging. De officier van gezondheid had toen geweigerd die opgave te verstrekken, daar hij hierdoor zijn ambtsgeheim zou schenden, dat hij gezworen had te zullen bewaren. De eerste officier wees beklagde op de gevolgen zijner weigering en gaf hem een uur bedenktijd, na verloop waarvan de officier van gezondheid bij zijn weigering bleef volharden.

Overeenkomstig den eisch van den fiscaal werd de beklagde veroordeeld tot een militaire gevangenisstraf van één dag.

Het gold hier natuurlijk een beginselkwestie.

Daarna stónd voor denzelfden krijgsraad terecht een ander officier van gezondheid, beschuldigd dat hij, arts en officier van gezondheid bij de Koninklijke Marine, wetende, dat een luitenant-ter-zee, toen deze, dienende aan boord van Hr. Ms. „Schorpioen”, op welk schip hij, beklagde, belast was met den geneeskundigen dienst, zich

omstreeks Maart 1915 onder zijn geneeskundige behandeling had gesteld, hem, bekaagde, het verzoek had gedaan, den aard zijner ziekte geheim te houden, desondanks en desbewust op last van den commandant van Hr. Ms. „Schorpioen”, aan dezen een lijst heeft ingediend, waarin hij, beklaagde, bekend gemaakt had den naam van dien luitenant-ter-zee met vermelding van den aard van de toen — omstreeks Maart 1915 — bij dezen bevonden ziekte.

In deze zaak betreft het een officier van gezondheid, die wèl de opgave, als in de vorige zaak bedoeld, heeft ingediend, met gevolg, dat de bewuste aantekening in het rekening-courantboekje van den luitenant-ter-zee is opgenomen. Ten gevolge daarvan is door den betrokken officier tegen hem een aanklacht wegens schending van geheimen ingediend. Overeenkomstig den eisch van den fiscaal werd deze beklaagde vrijgesproken.

De eerste beklaagde kwam in hooger beroep bij het Hoog Militair Gerechtshof.

Op 26 November j.l. deed dit college het veroordeelend vonnis van den Krijgsraad te Willemsoord te niet, verklaarde appellant niet strafbaar ter zake van het in het vonnis te zijnen laste wettig en overtuigend bewezen verklaarde en gequalificeerde feit en sprak hem vrij.

(Hierbij dient in aanmerking te worden genomen, dat de militaire rechtspleging niet, zooals de burgerstrafrechtsspraak, ontslag van rechtsvervolging kent en in plaats daarvan vrijspraak geeft.)

In de andere zaak had de advocaat-fiscaal van het vonnis appèl ingesteld. Deze concludeerde nu tot bevestiging van het vrijsprekend vonnis, waarmede het Hoog Militair Gerechtshof zich vereenigde, met verbetering van de bewijsvoering.

Vooraf een enkel woord over de militaire en de ethische zijde van het vraagstuk, voor zoover dit het toepassen van den maatregel der tractementsverhooging enz. betreft.

Venerische, zogenaamde geheime ziekten worden in de meeste gevallen veroorzaakt door geslachtelijken omgang met publieke vrouwen; toch komt het soms voor, dat andere oorzaken aanwezig zijn, ja zelfs dat de lijder buiten zijn voorkennis of schuld geïnfecteerd wordt.

In 1912 bedroeg het aantal man-ziektedagen, alleen wat de venerische ziekten betreft, bij de Marine in Nederland 8,8, in Engeland 2,3, in Amerika 2,4 en in Duitschland 3. In 1913 waren die cijfers in Nederland 9,8, in Engeland 1,9, in Amerika 2,1, terwijl voor Duitschland de gegevens ontbreken. In 1914 de cijfers bij de andere naties vrijwel gelijk, terwijl in Nederland dit cijfer daalde tot 4,7, een sterke daling, die waarschijnlijk aan de op 1. Januari 1914 in werking getreden maatregelen ter bestrijding van de venerische ziekten moet toegeschreven worden.

Men kan aan een geheime ziekte lijden ten gevolge van onzedelijk gedrag, hetwelk in den militairen dienst gestraft behoort te worden.

Volgens andere opvattingen echter moet buitenechtelijke om-

gang niet worden afgekeurd of verboden en draagt een venerische ziekte precies hetzelfde karakter als elke andere.

De Minister van Marine huldigt blijkbaar de eerste opvatting, blijkens de missive van Zijne Excellentie aan den commandant der Marine te Hellevoetsluis dd. 28 April 1915, afd. B. No. 56, luidende:

„Ik heb de eer Uwe Excellentie mede te deelen, dat, ten einde het voorgeschrevene in I Voorschrift Koninklijke Marine 19(2) en I Voorschrift Koninklijke Marine VI 27(6) tot zijn recht te doen komen en overeenstemming in de behandeling van de daarin bedoelde aangelegenheid te verkrijgen, door mij wordt bepaald, dat, zoodra een officier of schepeling ten gevolge van het lijden aan venerische ziekte, ontstaan na 1 Januari 1914, geheel aan den dienst wordt onttrokken, en evenzoo wanneer dit niet meer het geval is, door den behandelenden officier van gezondheid aan den betrokken commandant of onmiddellijken chef daaromtrent schriftelijk moet worden kennis gegeven. Voorts dat door den commandant of chef zal worden zorg gedragen, dat een aantekening dienaangaande zal worden gesteld in de rekening-courantboekjes, wanneer het officieren of machinisten betreft, en daarvan melding zal worden gemaakt in de veranderingslijsten.

„Bedoelde aantekening in de rekening-courantboekjes zal moeten luiden: „Het tijdvak van tot telt niet mede voor periodieke tractementsverhooging op grond van I Voorschrift Koninklijke Marine 19 (2) laatste gedeelte.”

„Eene desbetreffende aanvulling zal te gelegener tijd in het reglement B. K. N. worden opgenomen.

„Mocht het sedert 1 Januari 1914 in uw commandement zijn voorgekomen, dat officieren in bovenbedoeld geval hebben verkeerd, dan wordt, ten behoeve van een goede contrôle, alsnog een opgave dienaangaande ingewacht.”

Het komt mij voor, dat een maatregel om de periode van tractementsverhooging op grond van bovenstaande te verlengen, ongetwijfeld voor bestrijding vatbaar is.

Maar in elk geval zouden, wat de officieren betreft, de aantekeningen omtrent de bedoelde ziekte door den commandant persoonlijk behooren te geschieden, op dezelfde wijze als dit met de straflijsten der officieren het geval is en niet door onderofficieren en het schrijverspersoneel, dat de rekening-courantboekjes hunner meerderen invult en bijhoudt.

Later is een nieuwe circulaire verschenen, waarin bepaald is, dat het voorschrift omtrent de aantekening in de rekening-courantboekjes vervalt en dat de gegevens bij geheim schrijven aan het Departement van Marine moeten worden gezonden.

Uit een oogpunt van militaire discipline is de bestaande toestand onverantwoordelijk, al moge dit personeel ook gebonden zijn door art. 272 Wetb. v. Strafrecht en art. 464 van den Inwendigen Dienst aan boord van Hr. Ms. oorlogsschepen.

Waar de commandant van een oorlogsbodem den plicht heeft te

zorgen, dat al het personeel van zijn onderhebbend vaartuig te allen tijde zoo strijdv aardig mogelijk is en blijft, mag de vraag gesteld worden, of hij niet op de hoogte behoort te blijven van den algemeenen gezondheidstoestand aan boord en van elk der opvarenden in het bijzonder.

Het eerste gedeelte dezer vraag zal ongetwijfeld zonder voorbehoud bevestigend moeten worden beantwoord.

Voorts zal deze commandant den d.d. officier van gezondheid kunnen opdragen een bepaalde persoon of zekere personen een geneeskundig onderzoek te doen ondergaan wanneer hij meent, dat deze niet meer in alle opzichten voor den dienst geschikt is (zijn).

Voor de marine bedoel ik hier in het bijzonder ooggebreken, duizeligheid, besmettelijke ziekten e. d. g.

Maar hoe nu wanneer een schepeling, hetzij officier, hetzij mindere, lijdende is aan een ziekte en geneeskundige hulp wenscht?

De marinedokter is dan zijn aangewezen geneesheer; juist aan boord van schepen is men in dit geval op een bepaald medicus aangewezen en moet de bewering, dat de hulpzoekende schepeling (hetzij officier, hetzij mindere) zich „vrijwillig” onder behandeling stelt, zeer ruim worden opgevat.

Reeds met het oog op het verrichten van zijn dienst en het c.q. daarvan geheel of gedeeltelijk vrijgesteld worden, moet het aanwezig zijn van ziekte of lichaamsgebrek door een bepaald militair medicus worden geconstateerd.

De bewering, dat, wanneer geen geheimhouding bestaat, de lijder zijn ziekte verborgen zal houden, gaat niet op. Mindere militairen worden wegens dit feit gestraft; van officieren verwacht men, dat zij zich onder geneeskundige behandeling zullen stellen; is dit mogelijk en wordt dat door hen gewenscht van den burger-geneesheer, die door zijn beroepsgeheim gebonden is, anders van den officier van gezondheid.

Deze moet een register aanhouden, waarin doorlopend worden opgeteekend de namen der personen, die door hem in behandeling zijn genomen, den aard hunner ziekte en den duur daarvan.

Dit register wordt elke maand door den commandant van den oorlogsbodem voor „gezien” geteekend. Volgens verklaring van den eersten beklagde meende hij, dat de commandant niet het recht heeft dat register „in te zien” en verzocht hij dezen dan ook altijd dat niet te doen. Hij was van oordeel, dat het „gezien” alleen ten doel had contrôle uit te oefenen, dat het maandwerk op tijd gereed is.

Het behoeft nauwelijks betoog, dat dit een valschen toestand geeft. Een meerdere, die een register voor „gezien” teekent, terwijl hij er niets van ziet dan mogelijk alleen den laatsten regel, verricht een handeling, die vrijwel waardeloos mag heeten.

Of de omschrijving der ziekte in het Latijn gesteld en dus door de meesten niet begrepen wordt, doet niets ter zake. Velen kennen eenig Latijn, of zijn althans met de Latijnsche namen van eenige ziekten bekend.

Evenmin de bewering, dat sommige ziekten als koorts, bebèk e.a. door ieder kunnen worden waargenomen. Immers waar zou dan de grens gesteld moeten worden? Nogmaals, het gaat hier om de beginselkwestie. Moge het eedsformulier al slecht geredigeerd, onduidelijk en literarisch onzinnig zijn, het bestaat eenmaal en als zoodanig valt er rekening mee te houden, of moet het voor bepaalde gevallen in het geheel niet van toepassing worden verklaard.

In zijn Memorie van Antwoord aan de 1e Kamer verklaarde de Minister van Marine: De mogelijkheid, dat het voorschrift, dat de tijd gedurende welken ten gevolge van het lijden aan venerische ziekten geen dienst wordt gedaan, niet medetelt bij de berekening van den diensttijd voor vaststelling van het tractement of de soldij, aan sommige patiënten aanleiding zou kunnen geven, om te trachten de ziekte te verheimelijken, is niet uitgesloten. Deze kwade kans is echter, naar de meening van den minister, niet groot en dient te worden aanvaard ter wille van de veel grootere voordeelen, die voor den dienst en voor het personeel gelegen zijn in de, in verband met het veelvuldig voorkomen van venerische ziekten getroffen maatregelen ter bevordering der hygiëne, waarbij, naar de ervaring heeft geleerd, eenige presie onontbeerlijk is.

De zaak van het medisch ambtsgeheim en de opvatting hieromtrent is niet nieuw, doch de omstandigheid, dat het hier een officier van gezondheid, dus een militair, onderworpen aan de militaire wetten, betreft, geeft er een speciale beteekenis aan.

In de Handelingen van de Nederlandsche Juristenvereniging van 1905 hebben de heeren Mr. A. Tak en Mr. J. N. I. E. Thyssen, als praeadviseurs, hun meening omtrent het ambtsgeheim in het algemeen en het medisch ambtsgeheim in het bijzonder uitgesproken.

(„Is nadere regeling van het ambts- of beroepsgeheim wensche-lijk?”)

Mej. Dr. Catharina van Tusschenbroek heeft zich eveneens over de kwestie uitgelaten, terwijl voorts nog enkele geschriften, op hetzelfde onderwerp betrekking hebbende, verschenen zijn.

Mr. Tak zegt in een noot (bladz. 36): „Hiermede (met het feit, dat de stand het criterium voor het geheim vormt) dient dan de militaire wetgeving in overeenstemming te worden gebracht, daar die thans feitelijk schending van het medisch beroepsgeheim vordert. De eenvoudige vermelding op het rapport, dat een bepaald persoon ziek is, zou voldoende zijn”. (welke laatste bewering natuurlijk niet opgaat).

In België, Frankrijk en Duitschland bestaat geen eed voor medici of althans niet meer.

Bij ons bevat de Wet van 25 December 1878 (Stbl. No. 222), houdende regeling der voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid van arts enz. een artikel 21, luidende:

„Ik zweer (beloof) dat ik de genees-, heel- en verlos- (tand-, heel-artsenij-, bereidverloskunst) volgens de daarop wettelijk vastgestelde

bepalingen, naar mijn beste weten en vermogen zal uitoefenen en dat ik aan niemand zal openbaren wat in die oefening als geheim mij is toevertrouwd of ter mijner kennis is gekomen, tenzij mijne verklaring als getuige of deskundige in rechten gevorderd of ik anderzins tot het geven van mededeeling door de wet verplicht worde. Zoo waarlijk helpe mij God almachtig (Dat belooft ik)".

Schending van dezen eed op zichzelf heeft geen dadelijke rechtsgevolgen, noch civiel, noch crimineel; artikel 272 Wetboek van Strafrecht, het eenige wat op deze zaak betrekking zou kunnen hebben, is zeker niet toepasselijk op den eed als zoodanig. (1)

Dr. Cath. v. Tusschenbroek meent, evenals Mr. Tak, terecht, dat het beroepsgeheim niet door den eed geboren wordt; ook de beklaagde officier van gezondheid was van deze meening; de moreele plicht om het geheim te bewaren toch bestaat reeds, geheel onafhankelijk van den eed.

Prof. Siegenbeek van Heukelom beschouwt in het Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde 1891 No. 24 het bedoelde eedsformulier als een „puzzle”.

Hij stelt als criterium de vraag: wordt door het bewaren van het medisch geheim het algemeen belang al dan niet gediend?

De arts vergete niet, dat hij, voor den rechter optredende, de vrijheid heeft om het medische geheim te openbaren, doch niet de verplichting om het te doen. Van „gevorderd worden” is geen sprake. Voorts houde men bij de beschouwing van art. 272 Wetb. van Strafr. in het oog artikel 42 van hetzelfde Wetboek (2).

Volgens sommige bepalingen moet de geneesheer aangifte doen; dus bekend maken hetgeen hij in zijn beroep te weten komt: geboorten, gevallen van besmettelijke ziekten, krankzinnigheid, sterfgevallen, doodsoorzaken enz.

De geneesheeren kwamen in moeilijkheid waar het gold verklaringen af te geven aan de besturen van spoorwegmaatschappijen, omtrent den aard van ziekten der beambten. De vraag kan gesteld worden of hier geen sprake is van algemeen belang. Evenzoo bij de verzekeringmaatschappijen, waar deze inlichtingen van den huisarts vroegen, bij keuringen door hun eigen geneesheeren.

De wet, regelende de uitoefening der geneeskunst (Wet van 1 Juni 1865 Stbl. No. 60) bepaalt in art. 5:

„De geneeskundigen onderteekenen bij het overlijden van elk hunner lijdens ten behoeve van den ambtenaar van den burgerlijken stand eene verklaring van dit overlijden, en doen daarbij naar hunne over-

1) Art. 272 luidt: „Hij die opzettelijk eenig geheim, hetwelk hij uithoofde van zijn hetzij tegenwoordig hetzij vroeger ambt of beroep verplicht is te bewaren, bekend maakt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste zeshonderd gulden.

Indien dit misdrijf tegen een bepaald persoon gepleegd is, wordt het slechts vervolgd op diens klacht.

2) Art. 42 luidt: „Niet strafbaar is hij die een feit begaat ter uitvoering van een wettelijk voorschrift.”

tuiging, doch met inachtneming van den door hen afgelegden eed of belofte van geheimhouding (1), zoo nauwkeurig mogelijk opgave van de oorzaak van den dood".

De redactie van het eedsformulier is al bijzonder ongelukkig te noemen. Vooral het slot („getuige of deskundige") is absoluut misplaatst. Beter ware een redactie in den geest van die van art. 262 Wetb. v. Strafrecht.

Men schaffe den eed niet geheel af, maar make het formulier zoodanig, dat schending van het geheim alleen dan strafbaar worde gesteld wanneer voor strafoplegging werkelijk reden bestaat, dus als ultimum remedium.

Mr. Thyssen wenscht den geneesheer een absolute geheimhouding op te leggen. Volgens art. 1946^a B. W. en art. 163 W. v. Strafr. kan zich van het afleggen van getuigenis verschoonen hij, die uit hoofde van zijn beroep tot geheimhouding verplicht is, doch uitsluitend nopens datgene, waarvan de wetenschap hem als zoodanig is toevertrouwd.

Het Hoofdbestuur der Nederl. Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst heeft op 8 Nov. 1904 aan de Tweede Kamer een adres aangeboden, waarin de meening werd uitgesproken, dat de verplichting tot geheimhouding ook zonder eed bestaat.

De wetgever heeft blijkbaar niet uitsluitend het belang van den patiënt op het oog, maar maakt van de door den medicus verkregen wetenschap omtrent den toestand van den patiënt gebruik voor andere, daar buiten liggende doeleinden. De Minister van Marine eischt schending van het ambtsgeheim tot het verkrijgen van gegevens voor toekenning van tractemensverhooging (vergelijk het slot van het eedsformulier).

De fiscaal bij den krijgsraad te Willemsoord meent, dat in het geval van den weigerenden officier van gezondheid geen conflict van rechtsplichteten aanwezig is. De beklagde, van tegenovergestelde meening, voelde het nadeel, veroorzaakt door zijn dienstweigering, geringer dan dat hetwelk de schending van zijn beroepsgeheim zou kunnen ten gevolge hebben en koos daarom het eerste, onder beroep op art. 40 Wetb. van Strafr. (overmacht).

De fiscaal meent dat beklagde, ambtenaar, niet de plicht tot geheimhouding heeft, maar de bevelen van het bevoegd gezag moet opvolgen.

De officier van gezondheid is niet alleen behandelend geneesheer, d.w.z. iemand, die vrij zijn beroep uitoefent, maar ook controleerend geneesheer en als zoodanig moet hij den commandant inlichtingen verstrekken.

Als behandelend geneesheer staat beklagde tegenover ieder ander dan het bevoegd gezag (den commandant) en is als zoodanig tot geheimhouding verplicht.

1) Ik spatieer.

Op dien grond behoort de beklaagde te worden gestraft wegens dienstweigering. Aldus de fiscaal.

Mij komt dit betoog ongeveer juist voor. In soortgelijke zaken is dan ook door verschillende autoriteiten beslist overeenkomstig het vonnis van den Krijgsraad.

Het Hoog Militair Gerechtshof sprak in zijn vonnis echter een ander gevoelen uit. Het Hof acht het ten laste gelegde feit, met appellant's schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen.

Of de order in het algemeen belang is gegeven staat niet ter beoordeeling van den mindere, maar ter verantwoording van den meerdere. Deze uitspraak acht ik juist.

Evenzoo, dat de order niet onbevoegd was gegeven. De commandant handelde geheel volgens de hem verstrekte algemeene en bijzondere bevelen en in zijn kwaliteit, binnen den kring van zijn dienstbetrekking.

Minder kan ik mij vereenigen met het volgende, althans met de conclusie.

Het Hof meent dat de in de order bedoelde opgave van lijders aan zekere ziekten niet beperkt is tot officieren, wier gezondheid op hooger last gecontroleerd wordt, maar zich ook uitstrekt tot hen, die zich vrijwillig onder behandeling van den militairen medicus stellen en dat dus die opgave bestrijkt een terrein, waarop die eed geldend is, dat de wet in dit geval den officier van gezondheid absoluut niet verplicht tot het geven van die mededeeling, noch schriftelijk, noch mondeling; dat dus de officier van gezondheid in strijd met zijn eed handelt, wanneer hij aan den commandant de bedoelde mededeeling doet.

Het Hof neemt dus aan, dat er wèl een conflict van rechtsplichten bestaat voor appellant, waar hij werd gesteld voor de keuze zijn eed als geneeskundige te schenden of zich aan dienstweigering — een strafbaar feit — schuldig te maken; dat, waar hij het tweede heeft gekozen, door hem met grond op overmacht in den vorm van uit een conflict van rechtsplichten voortvloeienden nood-toestand een beroep kan worden gedaan, omdat van hem, die geneeskundige was toen hij werd officier, en officier is geworden en heeft kunnen worden enkel omdat hij geneeskundige was, in redelijkheid en ook rechtens niet mag worden gevorderd, dat hij aan zijn eed als geneeskundige te kort zoude doen.

Op deze gronden deed het Hof het veroordeelend vonnis van den Krijgsraad te Willemsoord te niet, verklaarde appellant niet strafbaar ter zake van het in het vonnis te zijnen laste wettig en overtuigend bewezen verklaarde en gequalificeerde feit en sprak hem vrij.

In het andere geval — van den officier van gezondheid, die wel de gevraagde opgave gegeven had — betoogde de fiscaal, dat de beklaagde niet tot geheimhouding verplicht was op grond van het hiervoren aangevoerde; voorts, dat beklaagde in elk geval niet strafbaar zou zijn wegens het opvolgen van een bevoegd gegeven ambtelijk bevel en zelfs al ware het bevel niet bevoegd gegeven, het door den be-

klaagde toch te goeder trouw als bevoegd gegeven was beschouwd. Het Hoog Militair Gerechtshof gaf ook in deze zaak een vrijsprekend vonnis, doch op eenigzins andere gronden.

Vooraf werd vastgesteld, dat het aan dezen beklagde ten laste gelegde feit terecht wettig en overtuigend bewezen was verklaard en ook terecht aangenomen, dat art. 272 Wetb. v. Strafr. in dit geval niet van toepassing is.

Maar het Hof ontkent, dat de officier van gezondheid in den dienst een tweeledige positie bekleedt, n.l. in de eerste plaats het beroep van geneeskundige uitoefent en als zoodanig door den beroepseed gebonden is en in de tweede plaats ambtenaar zou zijn en als zoodanig de bevelen en voorschriften hem en zijn ambt verstrekt, heeft op te volgen.

Het Hof kent den officier van gezondheid uitsluitend als ambtenaar, belast met de uitoefening der geneeskunst, met inachtneming van de regelen, door het bevoegd gezag met het oog op de ambtsvervulling gegeven; van uitoefening van het vrije beroep van geneeskundige, onderworpen aan de regelen, voor dat beroep geldende, is voor hem geen sprake en art. 272 Wetb. v. Strafr. is voor zoover het „het beroep” geldt dan ook niet toepasselijk.

Uit hoofde van zijn „ambt” is de officier van gezondheid evenmin verplicht gegevens, als door hem, ingevolge de order, aan den commandant, onder wiens bevelen hij te dezen opzichte was gesteld, moesten worden verstrekt, — waaronder dan mededeeling van den aard der ziekte van den in de ten laste legging genoemden zee-officier zou moeten vallen — tegenover dien commandant als geheim te bewaren; immers uit het reglement op den geneeskundigen dienst bij de zeemacht — dat tal van dienstvoorschriften bevat omtrent de uitoefening van het ambt van officier van gezondheid — blijkt duidelijk, dat een plicht tot geheimhouding van hetgeen in de uitoefening van zijn dienst tot zijn kennis is gekomen, voor een officier van gezondheid tegenover zijn commandant niet bestaat; dat integendeel onderscheidene bepalingen van dit reglement den officier van gezondheid zelfs verplichten om aan den commandant bijzonderheden te openbaren omtrent hetgeen hem bij de uitoefening van zijn ambt is gebleken; dat waar het ten laste van gedaagde bewezen feit ook niet bij eenige andere wet of wettelijk voorschrift is strafbaar gesteld, in het vonnis terecht is aangenomen, dat het niet strafbaar is en gedaagde terecht is vrijgesproken.

Hier wordt dus het feit als niet strafbaar beschouwd en volgt vrijspraak. M.a.w. de officier van gezondheid heeft het recht de bedoelde opgaven aan zijn commandant te geven; een beslissing, die ongetwijfeld valt toe te juichen.

Naar mijne meening behoort de arts, vóór hij zich verbindt als officier van gezondheid, goed te overwegen, dat vóór hem in zijn nieuwe positie het algemeen belang het dienstbelang is, het opvolgen van de gegeven bevelen.

De officier legt een eed af: „Ik zweer trouw aan de Koningin, ge-

hoorzaamheid aan de wetten, onderworpenheid aan de krijgstucht". De volgorde doet hier niets ter zake.

De krijgstucht nu eischt, dat elk militair in den dienst de orders, hem gegeven door degenen, die boven hem gesteld zijn, terstond en zonder daartegen te redeneeren zal gehoorzamen en getrouwelijk te volbrengen.

Concludeerende meen ik dat wijziging van het eedsformulier, voor zoover men den eed dus noodig acht, noodzakelijk is om dergelijke conflicten van rechtsplichten uit de wereld te helpen.

De officier van gezondheid behoort geheel aan dezelfde plichten en rechten onderworpen te zijn als andere militaire officieren.

In het algemeen belang der militairen, die hij te behandelen heeft, is natuurlijk noodig, dat hij, wat kennis, bekwaamheid enz. aangaat, vooraf het bewijs levert, dat hij in dit opzicht niet de mindere is van den burgergeneesheer.

Maar overgens mag er geen sprake van zijn, dat de officier van gezondheid zou kunnen weigeren op grond van een beroepsgeheim, waarvan de bedoeling een geheel andere is of zelfs van een beroepsgeheim, dat bij de behandeling van militairen niet van toepassing kan en mag zijn, de hem in het dienstbelang bevoegd gegeven bevelen te gehoorzamen.

Het algemeen belang eischt, dat de officier van gezondheid geen geheimhouding betracht, wanneer de militaire chef, op wien de verantwoordelijkheid rust van alles wat de slagvaardigheid van zijn onderhebbenden betreft, noodig acht, dat hij met den gezondheidstoestand zijner ondergeschikten in kennis worde gesteld. (1)

Ook zonder dat deze chef een speciaal onderzoek gelast, behoort hij hieromtrent door den d.d. officier van gezondheid te worden ingelicht, waar hem een uitdrukkelijke last hiertoe verstrekt wordt zeker nog veel meer (1).

Juist het karakter van den militairen dienst brengt mede, dat op verschillend gebied voor zaken, die in de burgermaatschappij op andere wijze geregeld zijn, mindere vrijheid, minder rechten kunnen en ook moeten worden gegeven.

1) Men vergelijk ook Mr. Hiltermann (Het Beroepsgeheim van den Journalist, blz. 12): „De grens dus, tot waartoe de rechtsorde verbiedt andermans geheimen te openbaren, moet men daar zoeken, waar zulk een verbod zou medebrengen dat aan de geringere belangen van den een op willekeurige en onrechtmatige wijze de voorkeur zou worden gegeven boven de overwegende belangen van den ander. Of dit gebeurt, kan men alleen in een concreet geval, niet in abstracto beoordeelen.”

2) Het Nederl. Tijdschrift voor Geneeskunde juicht in zijn jongste aflevering het vonnis van het Hoog Militair Gerechtshof in zake den weigerachtigen officier van gezondheid toe en besluit:

„Aan den man, die door zijn flinkheid ons deze zekerheid verschaft, hulde en gelukwensch!”

Voor het laatst „de Totalisator”,

DOOR

W. Br. VAN VOORST TOT VOORST,

Voorzitter der „Vereeniging tot Bevordering der Paardenfokkerij in Nederland”.

In het Avondblad A van Vrijdag 4 Februari 1916 van de N. R. Courant vindt men onder:

Eerste Kamer. Staatsbegrooting 1916. Hoofdstuk IV Justitie.

„Met ingenomenheid was kennis genomen van 's Ministers „verklaring, dat van hem geen poging kan worden verwacht „om den wetgever op zijn met volledige kennis van zaken ge- „nomen beslissing betreffende het totalisator-verbod te „doen terugkomen.

„Verschillende leden wenschten bepaald stelling te nemen „tegen den voortdurenden aandrang hier en daar tot herstel „van den totalisator, die, naar zij meenden, bij den Minister „toch ook wel eenige kans van slagen zou kunnen hebben, in- „dien zulks van de zijde van de Kamer uitging.”

Ja, zeer zeker heeft de huidige Minister (evenals ook destijds Z.Ex. ambtsvoorganger) zeer duidelijk te verstaan gegeven, dat van Z.Ex. zelve geen zelfstandig voorstel tot opheffing van het totalisator-verbod was te verwachten; — doch dat, wanneer eene motie door de Kamer werd aangenomen om dat verbod te doen eindigen, Z.Ex. bereid was daartoe mede te werken.

Voorwaar eene zeer tegemoetkomende houding van den Minister (Waarvoor men blijkens bovenstaande in de Eerste Kamer ook zeer bevreesd is), die in gewoon Hollandsch uitgedrukt hierop neerkomt:

„laten de Heeren der Kamer de motie maar aannemen, dan zal „ik wel voor de rest zorgen, om het totalisator-verbod op te heffen; want ik voel daar veel voor en wil daartoe gaarne me- „dewerken”.

Doch de bedoelde motie der leden van de Tweede Kamer bleef achterwege, om redenen, die geheel buiten de bevordering der fokkerij van het legerpaard staan, en was daarmede ook de opheffing van het totalisator-verbod van de baan.

De Tweede Kamer heeft daardoor verzuimd, goed te maken hetgeen zij ten nadeele der Nederlandsche paardenfokkerij met alle aanleve van dien, misdeed, door destijds de zoogenaamde Wet van Vuren uit een overdreven zedelijkheidsgevoel aan te nemen en waardoor

het o.a. nu onder de huidige omstandigheden onmogelijk is geworden een geschikt legerpaard in eigen land te fokken.

Onbegrijpelijk is het dan ook, dat de leden der Tweede Kamer het adres der „Vereeniging tot bevordering der Paardenfokkerij in Nederland” d.d. 15 November 1915 zelfs geene discussie waardig hebben gekeurd (behalve de vroegere Minister van Oorlog Z.Ex. K. Eland deden allen het zwijgen daartoe en handhaafde de Heer van Vuren zijn vroegere zienswijze en standpunt) en het dus feitelijk maar direct naar de prullemand hebben verwezen.

Geen oogenblik schijnt er aan gedacht te zijn, dat bedoeld request beoogde het verbeteren van het legerpaard in eigen land; — dat scheen dan trouwens ook maar bijzaak te wezen: hoofdzak toch was, dat het een aanslag deed op de Wet van Vuren, die à tout prix moest behouden blijven!

Dat het echter der „Vereeniging tot Bevordering der Paardenfokkerij in Nederland” met het indienen van bedoeld request hooge ernst was, moge blijken uit de namen der voormannen op paardengebied, die gaarne op verzoek der Vereeniging hun tijd en kunde beschikbaar stelden, om de „Commissie van Redactie” uit te maken en waarvoor hun bij deze nog gaarne een woord van dank wordt gebracht, te weten:

S. C. GOOSZEN.

Luitenant-Kolonel der Artillerie, voorzitter der Remonte Commissie hier te lande, die, tevens als voorzitter der Algemeene Keuringscommissie voor de Paardenfokkerij in Nederland, jaarlijks alle hengsten in Nederland keuren moet, en dus wel weet of daaronder Vaderpaarden zijn, geschikt om legerpaarden te fokken en zoo ja, hoeveel; — en die tevens als voorzitter belast is met het vorderen van paarden in Nederland in geval van mobilisatie: — en die juist door de in 1914 gehouden vordering, waarop alle in Nederland aanwezige paarden moesten verschijnen, het paardenmateriaal, dat voor het leger al of niet geschikt is, kan beoordeelen.

J. H. KNEL.

Gepensionneerd Generaal-Majoor der Artillerie, oud-directeur van het Remonte depôt en gedurende 25 jaar lid van binnen- en buitenlandsche Remonte-commissies, een man van groote en algemeen erkende bekwaamheid op hyppisch gebied en doorkneet in alles, wat in ons land betrekking heeft op de paardenfokkerij; — en die op zoo'n overtuigende wijze in verschillende nummers van „'t Paard” en nu onlangs in het Orgaan der „Vereeniging ter bevordering van de Krijgswetenschap” opheffing van het totalisator-verbod bepleitte, als eerste maatregel door de regeering te nemen, om daardoor te komen tot het verkrijgen van een geschikt legerpaard in eigen land.

F. B. LÖHNIS.

Inspecteur van Landbouw, onder welk departement de paardenfokke-

rij ressorteert, en daardoor dus mede in de eerste plaats tot oordeelen bevoegd; aan wien de eer toekomt als Gouvernements-Ambtenaar op het Landbouwkundig Congres te Amersfoort de opheffing van het totalisator-verbod aan de orde te hebben gesteld en verdedigd in het belang van het fokken van het legerpaard in eigen land.

Mr. A. G. A. RIDDER VAN RAPPARD.

Voorzitter der Geldersch-Overijsselsche Maatschappij van Landbouw, die als zoodanig ook op de hoogte moet zijn van de paardenfokkerij, die zulk een groot landbouwbelang vertegenwoordigt.

P. OLY.

Secretaris der Ned. Harddraverij en Ren-Vereeniging, tevens inspecteur van het hengstenfonds, die door die betrekkingen het best in de gelegenheid was, alle door hem geregistreerde paarden met bloed, waaronder de volbloedhengsten, die juist onmisbaar zijn voor de halfbloedfokkerij, met leede oogen te zien verdwijnen naar het buitenland, na aanneming van de Wet van Vuren, onzaliger nagedachtenis.

Jhr. H. A. VAN REIGERSBERG VERSLUYS.

Ritmeester der Cavalerie, die door zijne verschillende betrekkingen en daarmee gepaard gaande groote ondervinding met betrekking tot het paard met bloed, hetgeen voor het legerpaard een vereischte is, dit op zijn juiste waarde weet te schatten, — en daarom ook uit eigen middelen in Engeland en Hannover volbloed materiaal aankocht en hierdoor dus bewees hoezeer Z.HWGeb. die fokkerij in het belang van het leger ter harte gaat.

Alle bovengenoemde Heeren verklaarden eenstemmig, dat voor het fokken van een geschikt legerpaard — nu Nederland geheel op eigen bodem is aangewezen — een eerste vereischte, om daartoe te geraken, is: „het opheffen van het totalisator-verbod”.

Elden bij Arnhem.
Februari 1916.

Een lacune inzake de inkwartiering,

DOOR

W. E. VAN DAM VAN ISSELT,

Kapitein der Veldartillerie.

Het is duidelijk, dat, nu de mobilisatie zoo lang duurt, allerlei leemten in wetten en K. Bn., ter zake dienende, aan het licht komen, die men, wanner weder normale tijden zullen aangebroken zijn, zal trachten weg te nemen. Verschillende regelingen waren reeds van ouderen datum; men heeft ze nu eens in de practijk, onder in menig opzicht sedert gewijzigde omstandigheden, kunnen zien werken. Bij het vaststellen van menige bepaling is er nimmer aan gedacht, dat een mobilisatie 18 maanden en meer zou kunnen duren.

Onder de artikelen, welke in de toekomst zullen dienen herzien te worden, behoort o. i. ook art. 3 van het meermalen gewijzigd K. B. van 10 Nov. 1892 tot uitvoering van de wet d.d. 14 Sept. 1866, betrekkelijk de inkwartieringen en het onderhoud van het krijgsvolk, enz. Dat art. bepaalt onder *b*, dat ingeval van inkwartiering zonder voeding aan een subaltern officier moet worden gegeven een kamer, voorzien van de noodige meubelen, als tafel, stoelen, een ledikant of bedstede, enz., alsmede zooveel noodig vuur en licht of plaats bij vuur en licht ter keuze van den inwoner. Worden twee officieren in één huis ingekwartierd, dan kan hun gezamenlijk één kamer, doch alsdan met 2 afzonderlijke slaappleaatsen worden verschaft. Voor een opper- of een hoofdofficier behooren, zoo mogelijk, twee kamers te worden verschaft, waarvan één tot slaapvertrek is ingericht.

Volgens art. 8 van evengenoemd K. B. bedraagt de schadevergoeding, welke het Rijk voor huisvesting zonder voeding verleent, voor een subaltern officier *f* 1 per dag.

Volgens de letter der wet heeft een subaltern officier derhalve recht op een slaapkamer, alsmede plaats bij vuur en licht, waarvoor het Rijk als regel *f* 1 per dag betaalt. Einde Oct 1914 is bepaald, dat de verlofdagen niet meer mederekenen, zoodat het Rijk thans per subaltern officier en per maand *f* 27 à *f* 28 betaalt.

Het is volkomen begrijpelijk, dat wanneer een officier voor één of enkele dagen in een gezin wordt opgenomen, zooals tot nog toe bij

manoeuvres het geval was, één gulden per dag wordt gegeven. De lo-geerkamer moet van te voren worden schoongemaakt, na het gebruik opnieuw. Een of meer kasten moeten worden ontruimd, wellicht enkele zaken tijdelijk verwijderd. De komst van een gast brengt altijd eenige stoornis met zich en een schadeloosstelling van *f* 1 per dag schijnt dan ook volkomen gewettigd. Aan den anderen kant kan de officier met een slaapverblijf alleen genoeg nemen. Hij is op manoeuvre; deze vinden doorgaans in het betere jaargetijde plaats; men is den geheelen dag op oefening, eet meestal gezamenlijk. De manoeuvre-tijd is een tijd van ontspanning op geestelijk gebied; tot gezetten arbeid komt men niet.

Geheel anders echter wordt de toestand in tweeërlei opzicht, indien het leven z.g. te velde maandenlang duurt. Een vergoeding van *f* 1 per dag, dikwijls in de kleinste dorpen en gehuchten, is dan voor een slaapkamer alléén veel te hoog, daar men zelfs in de grootste steden voor *f* 27 à *f* 28 per maand een paar zeer goede kamers (zit- en slaapkamer), zelfs met medegebruik van de badkamer, huren kan. Aan den anderen kant kan men dan den subalternen officier niet afschepen met een slaapkamer alleen, en het medegebruik van de zit- of woonkamer, dikwijls bij boeren- of zeer burgerlijke menschen. Men vergt immers ook van den verlofsofficier, dat hij uit de betere kringen voortkomt, opdat hij, mede door beschaving en vormen, zich de meerdere toone van zijn ondergeschikten. Ook is het minder gewenscht, dat de officier een eigen zitkamer met vuur en licht als gunst van zijn kwartiergever ontvangt, terwijl het, gezien de lagere tractementen van de subalterne officieren, ten opzichte van de hoofdofficieren, mede niet de bedoeling kan zijn, dat eerstgenoemden wèl, laatstgenoemden niet een eigen zitkamer uit eigen middelen betalen. Hoe duur het Rijk voorts met de bestaande regeling uit is en tot welke verkeerde gevolgen zij leidt, moge nog blijken uit de volgende voorbeelden uit mijne ervaring van de mobilisatie 1914/6. Een ieder, die toen maandenlang aan de kust, de Zuidgrens of in het Oosten in tal van kleine kantonnementen heeft vertoefd, zal ze uit zijn eigen ervaring met verschillende andere kunnen aanvullen.

1°. Wij zijn in een klein Noord-Brabantsch gehucht. Behalve de pastoor en de schoolmeester zijn er geen notabelen. Vier officieren zijn in één huis ingekwartierd; zij hebben samen een behoorlijke zitkamer, voorts 4 slaapkamers, waarvan 2 normale en 2 zolderkamer-tjes.

Het is nog in het begin der mobilisatie, verlofdagen worden niet afgetrokken. Het Rijk betaalt derhalve *f* 30 per officier en per maand. Voor 4 officieren derhalve per jaar *f* 1440. Zeer openhartig verklaart mij de eigenaar: „Als ik het huis hier verhuren moet, maak ik 3 gulden in de week, of *f* 150 per jaar. De rest betaalt het Rijk zeker voor het gebruik van de meubels!”

2°. In datzelfde gehucht heeft de schoolmeester 2 officieren in kwartier. Zij slapen op kleine zolder- of meidenkamertjes met papieren

wanden. De schoolmeester ontvangt daarvoor f 60 per maand van het Rijk of f 720 per jaar. De officieren krijgen samen een zitkamer, waarvoor hun f 1 extra per dag wordt gevraagd. De heeren zijn zoo goed te betalen. De ontvangen huur voor een gedeelte van een schoolmeesterswoning stijgt hiermede tot f 1080 per jaar.

3°. In hetzelfde gehucht woont een ongetrouwd heer in een groot dubbel huis. Hij heeft een hoofdofficier en een subaltern officier in kwartier. Zij bewonen te zamen een groote holle zitkamer en hebben 2 slaapkamers. De heer ontvangt van het Rijk voor de huur van een bescheiden gedeelte van zijn woning f 2.50 per dag, of f 900 per jaar. Hij laat den luitenant des morgens voor beide officieren het brood koopen voor het ontbijt.

4°. Ik kom in een ander klein Brabantsch dorp, op 4 K.M. van het naaste station gelegen. Behalve den burgemeester, den pastoor en den hoofdonderwijzer zijn er geen notabelen. Er woont een welvarende tuinman, die een ruim, in villa-achtigen stijl gebouwd huis bewoont, waarin, behalve de eigen woonkamer, tevens keuken, o.m. 3 zitkamers. De man heeft zijn huis aldus laten bouwen om 's zomers pension te kunnen houden. Ik zoek kwartier bij hem. Na alle slaapkamers gezien te hebben, vraag ik hem in zijn woonkamer, een echt Brabantsch boerenverblijf, waar honden, katten en kippen over den vloer dwarrelen en een klein kind in de wieg ligt: „Waar kan ik mijn zitkamer hebben?” „Hier”, zegt de man. „Dat zal niet gaan”, antwoord ik. Zeer terecht antwoordt hij: „Mijnheer, u is subaltern officier en hebt slechts recht op plaats bij vuur en licht.” Nu was het, zooals later bleek, allermint 's mans bedoeling, dat ik mijn verblijf in zijn woonkamer, tevens keuken, nemen zou. Hij wenschte slechts voor f 0.50 daags een zitkamer erbij te verhuren. Voor een paar gewone kamers zou in den winter in een boerennegorij f 42 huur per maand betaald moeten worden! Met de wet in de hand had ik niets te reclameren. Doch het ging inderdaad niet, en ik zocht mijn kwartier elders.

Bovenstaande voorbeelden toonen m.i. overtuigend, hoe duur het Rijk thans uit is in zake de inkwartiering van officieren, en dat inzonderheid *de subalterne officieren bij langen duur der inkwartiering niet datgene krijgen, waarop zij in billijkheid aanspraak mogen maken*, d.w.z. ook een eigen zitkamer, tenzij de omstandigheden van dien aard zijn, dat men in een beschaafden, rustigen kring wordt opgenomen en aan een afzonderlijke zitkamer geen behoefte bestaat. Zelfs in de kleinste dorpen wonen verschillende gegoede kleine burgers en boeren, die er een z.g. pronkkamer of salon op na houden, welke hoogstens des Zondags bewoond wordt en verder ongebruikt staat. De gelegenheid om ook de subalterne officieren behoorlijk in te kwartieren, is er doorgaans wel; slechts het recht op een behoorlijk kwartier (mede een zitkamer) dient nog gevestigd te worden voor die gevallen, waarin het kwartier langer dan enkele dagen betrokken wordt.

Wat de betaling door het Rijk betreft, zou het m.i. het beste zijn, indien, bij verblijf van meer dan eenige dagen, het kwartier naar de huurwaarde werd geschat, zooals dit ook meer en meer met de manschappenverblijven geschiedt. Wordt het kwartier slechts enkele dagen betrokken, dan schijnt de maximum-vergoeding van f 1 per dag niet te hoog.

Febr. 1916.

Militair politiek Maandoverzicht.

(Afgesloten 25 Februari.)

NEDERLAND. Het Nederlandsche motorschip „Artemis” van de Ned. Ind. Tank-Stoomboot-Mij. is in den nacht van 1 op 2 Februari na eene zonderlinge behandeling door eene Duitsche torpedoboot getorpedeerd, nadat het van tevoren „unverdächtig” was vrijgelaten. De zaak is onderzocht en de Duitsche regeering heeft haar leedwezen over het voorgevallene betuigd en schadevergoeding beloofd.

De regeering heeft een wetsontwerp ingediend om te voorkomen, dat de verkoop van Nederlandsche schepen naar het buitenland grotere afmetingen gaat aannemen, dan met het oog op onze defensie en onzen handel toelaatbaar moet worden geacht.

Uit de Memorie van Antwoord der regeering op het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer over de begrooting van Buitenlandsche Zaken blijkt, dat in het geschil met de Britsche regeering over de aanhoudingen der brievenmalen op onze postbooten onze regeering op het standpunt staat, dat het elfde verdrag van de tweede Vredesconferentie zonder beperking de onschendbaarheid van de over zee vervoerde post moet waarborgen, dus ook als de postboot zich tijdelijk op het Britsche watergebied bevindt. Het opbrengen met den sterken arm van een postboot staat geheel gelijk met het dringen der geheele neutrale scheepvaart naar Britsch watergebied, door de open zee met mijnen te versperren.

In het Algemeen Handelsblad van 24 Februari komt eene correspondentie voor uit Yokohama van H. H. H., gedagteekend 8 Januari, waarin schrijver ernstig waarschuwt voor de Expansie-propaganda in Japan naar Nederlandsch Oost-Indië in verband met een onlangs verschenen artikel van den gewezen minister Yoesaboero Takekosji, die na valsche beschuldigingen openlijk verkondigt om Java en Sumatra zoo spoedig mogelijk te bezetten.

Het artikel eindigt aldus:

„Hoe het zij, nu is de tijd van dubbelzinnige redevoeringen voorbij; Yoesaboero Takekosji geeft in duidelijke woorden zijne meening, de pers beijvert zich die meening te verbreiden. Wij hopen, dat de Nederlandsche gezant niet zal nalaten spoedig tegen de valsche voorstellingen te onzen opzichte op te komen.”

BELGIE. De gezanten van Frankrijk, Engeland en Rusland hebben 14 Februari te Hâvre namens hunne regeering eene verklaring afgelegd, dat aan de Belgische regeering zal worden verzocht, aan de vredesonder-

handelingen deel te nemen, en dat de geallieerde mogendheden de vijandelijkheden niet zullen staken, tenzij de politieke en oeconomische zelfstandigheid van België hersteld en dit land ruimschoots schadeloos gesteld worde voor de ondervonden schade. Tot het commerciël en financiël herstel van België zullen deze mogendheden haren steun verleenen.

Japan en Italië hebben met deze verklaring ingestemd.

Volgens mededeeling van Grey aan den Belgischen gezant te Londen heeft de Deutsche regeering geen antwoord gegeven op het verzoek van Engelsche zijde, om ten behoeve van de Belgische industrie den invoer toe te staan van verschillende grondstoffen met het recht van wederuitvoer der fabrikaten, onder den waarborg, dat deze door het Deutsche bestuur niet zullen worden opgevorderd.

DUITSCHLAND. De weigering van de regeering om het torpedeeren van de „Lusitania” volgens de eischen van Wilson als eene ongeoorloofde handeling te erkennen, heeft in de afgelopen maand in Duitschland een gevoel van bezorgdheid doen ontstaan; verschillende der belangrijkste dagbladen voorzagen ernstige moeilijkheden, wanneer Amerika bleef volharden. De (vermoedelijke) voorstellen van Wilson (zie Amerika vorig verslag) van den duikbootenoorlog werden reeds dadelijk door verscheidene toonaangevende bladen als onaannemelijk beschouwd.

Eind Januari zijn echter opnieuw voorstellen voor de onderhandelingen over de „Lusitania” aan Bernstoff geseind en in Februari aan Lansing overhandigd. Duitschland schijnt gedeeltelijk te hebben toegegeven, zonder de woordelijke redactie van Wilson te volgen; de tekst zou echter het standpunt van de Vereenigde Staten dekken.

Inmiddels heeft Duitschland 10 Februari aan de neutrale mogendheden met ingang van 29 Februari eene verscherpte duikbootenblokkade aangekondigd over de geheele zee. Aangezien de vijand zijne handelsschepen wapent en daarmee zelfs aanvallend te werk gaat, vermeent de Deutsche regeering gerechtigd te zijn, alle vijandelijke handelsschepen als oorlogsschepen te beschouwen en deze zonder vorm van proces in den grond te boren.

Het is dus zeer onwaarschijnlijk, dat de voorstellen van Wilson om den zeeoorlog langs andere banen te leiden voor de Deutsche regeering aannemelijk zijn, zoolang de Entente hare koopvaardijsschepen niet ontwapent. Het gedeeltelijke succes met de „Lusitania”-onderhandelingen wordt hiermede vrijwel ongedaan gemaakt.

In den Pruisischen Landdag is door de Centrale Commissie reeds bij de regeering eene memorie ingediend om bij de onderhandelingen met Amerika in geen geval afstand te doen van de kracht der onderzeevloot. Van regeeringszijde is men over deze openbaarmaking zeer ontstemt. De rijkskanselier is van meening, dat alleen de rijksdag bevoegd is, zich uit te spreken over vraagstukken van buitenlandsche politiek. De Pruisische Landdag heeft zich hierbij neergelegd.

Er zijn echter meer ontevreden stemmen in den Landdag opgegaan. De sociaal-democraat Hofer verweet aan de agrariërs, dat zij door het opvoeren der levensmiddelenprijzen de Engelsche blokkade binnen Duitsch gebied steun verleenden.

Met het oog op de voorziening in de behoefte aan kleeren zijn alle gewezen goederen door het rijk in beslag genomen. Een groot aantal confectie-arbeiders zullen zonder regeeringssteun door dezen maatregel groote schade lijden.

Na het verbod tot normalen handel in metalen zijn op last der regeering ook andere belangrijke uitvoerartikelen aan beperkende bepalingen onderworpen.

Door het stelling nemen van den „Duitschen Handelsdag”, onlangs te Berlijn gehouden tegen de Duitse regeeringsmaatregelen, zijn thans eenige bepalingen van het rijksinkoopbureau ten aanzien van het verkeer met het buitenland gewijzigd. De in te voeren goederen zullen niet meer direct aan inbeslagneming zijn blootgesteld, zoolang zij niet tot de vrije beschikking der koopers zijn gekomen of voor gerechtelijke inbeslagneming in aanmerking komen; zij zijn tegen inbeslagneming door de inkoop-centrale gevrijwaard. Verder is de aansprakelijkheid van den makelaar, die bij den handel met het buitenland zijne tusschenkomst verleent, aanmerkelijk uitgebreid. Neutrale firma's zullen zich dus in Duitschland van goede makelaars moeten bedienen. Ter vereenvoudiging van de gerechtelijke formaliteiten is voorts bepaald, dat mits de debiteur geen protest aanteekent tegen de sommatie door den deurwaarder, vorderingen rechtsgeldig kunnen worden zonder gerechtelijke tusschenkomst; dit is ook van toepassing voor het neutrale buitenland; maakt dus eene Duitse firma geen tegenwerpingen, dan kan hierdoor een neutrale buitenlander thans zonder den tijdroovenden gerechtelijken omweg, waarbij de goedkeuring van den Rijkskanselier wordt geëischt, zijne vorderingen innen.

Volgens de Daily News zouden met de L 19, die 2 Februari op de Noordzee is vergaan, reeds 25 luchtschepen sedert het uitbreken van den oorlog verloren zijn gegaan, waaronder minstens 17 Zeppelins. De Duitse bladen spreken zulks tegen. De behandeling van de bemanning der L 19 door een Engelschen treiler werd in de Duitse pers als onmenschelijk beschouwd.

OOSTENRIJK-HONGARIJE. Te Weenen heeft eene spoorweg-conferentie plaats gehad, waaraan behalve de centrale oorlogvoerende mogendheden, ook Denemarken, Nederland, Noorwegen, Zweden en Zwitserland hebben deelgenomen.

De onderhandelingen met den Duitse Staatssecretaris van Financiën te Weenen heeft blijkbaar tot eene overeenkomst geleid, waarbij Oostenrijk-Hongarije tegen onderpand van eenjarige schatkistbiljetten in Duitschland eene leening heeft gesloten. In de maanden Januari en Februari is een bedrag van 200 millioen R. M. ter beschikking gesteld. Ook de verrekeningskoers tusschen Mark en Kroon is geregeld.

Het invoerrecht op weelde-artikelen zal voortaan weder in goud moeten worden voldaan, eene wettelijke bepaling, waaraan sedert 1900 niet meer de hand werd gehouden. Men hoopt hierdoor den invoer van onnoodige weeldeartikelen te beperken.

ITALIE. De aanmaak van munitie, wapenen en vliegtuigen schijnt moeilijkheden te ondervinden; voor den aanvoer der benodigde grondstoffen en levensmiddelen is geen voldoende scheepsruimte aanwezig. Dit laatste heeft tot groote ontstemming tegenover Engeland geleid, dat echter zelf gebrek aan vrachtschepen heeft, doch maatregelen heeft getroffen om Italië van de noodige steenkool en graan te voorzien. Onder leiding van den onderstaatssecretaris van Marine is eene commissie in het leven geroepen om het vervoer naar Italië te regelen en toezicht uit te oefenen op de belangen der nijverheid.

Ten einde deze en andere moeilijkheden verder te overwinnen heeft te Rome eene bespreking plaats gehad door Briand met Salandra over meerdere economische samenwerking. Tegenover economische hulp zou aan Italië het verzoek zijn gericht om deel te nemen aan de operatiën op den Balkan.

De totale oorlogsuitgaven zouden tot eind December ruim 3740 millioen Lire bedragen, terwijl nog ruim 2670 millioen Lire in rekening zouden moeten worden gebracht voor de oorlogstoerusting van vóór den oorlog. De December-uitgaven waren 723 millioen L. tegen een gemiddeld van ruim 500 mill. L. in de maanden Juni en November.

In de *Nuova Antologia* van Januari en Februari komt een twistgeschrift voor naar aanleiding van 's Pausen woorden van 6 November 1915 tot het consistorie gericht en waarin op de onzekere positie van den apostolischen stoel wordt gewezen, die afhangt van de burgerlijke overheid.

Eenerzijds wordt betoogd, dat de regeling van eene internationale positie van den Paus onvereinigbaar is met de soevereiniteitsrechten van Italië, anderzijds wordt op de noodzakelijkheid gewezen, dat de Paus een vertegenwoordiger naar het vredescongres moet kunnen zenden, gegrond op zijne internationale en onafhankelijke positie, ten einde te kunnen voldoen aan zijn geestelijke roeping.

De invoer van producten van Duitschen oorsprong is verboden.

1 Maart komt het parlement bijeen. De oorlogspartij vreest gedeeltelijk een vermeerderden invloed van de partij van Giolitti.

FRANKRIJK. Van regeeringswege worden maatregelen getroffen tot eene betere organisatie van den landbouw.

Thans blijkt uit de Fransche bladen, dat alle post- en wachtschepen met kanonnen van 4.7, 6.5, en 7.5 cM. zijn of zullen worden bewapend.

De te Saloniki gevangen genomen consuls zijn te Toulon vrijgelaten en over Zwitserland naar hun land teruggekeerd.

De Onderstaatssecretaris van de luchtvaart, Besnard, is na den laat-

sten Zeppelin-aanval op Parijs afgetreden, aangezien men in de legercommissie van den Senaat hem van onvoldoende voorbereiding beschuldigde. De luchtvaartdienst is voorloopig weer gesteld onder een directeur, rechtstreeks ressorteerende onder den Minister van Oorlog, zooals zulks ook vóór den oorlog het geval was. Kolonel Régnier is met de directie van de luchtvaart belast.

De begrooting voor het 2de kwartaal van 1916 is 7818 mill. frs., waarvan 6333 mill. voor oorlogsuitgaven.

De goudvoorraad bij de Bank van Frankrijk bedroeg half Februari ruim 5 milliard.

De credieten gedurende den oorlog van 1 Aug. 1914 tot 30 Juni 1916 worden als volgt berekend:

Zuiver militaire uitgaven	32.449.217.266 frs.
Schulddelging en rente	3.246.282.964 frs.
Sociale uitgaven	4.864.650.840 frs.
Levensmiddelen aankoop	186.800.000 frs.
Andere uitgaven	3.668.291.551 frs.

totaal 44.415.242.621 frs.

De economische toenadering tusschen Engeland en Frankrijk treedt in den laatsten tijd meer op den voorgrond.

Voor de versterking van de Fransche wisselkoers te Londen zullen effecten in Fransch bezit worden verkocht door tusschenkomst van de Engelsche Bank, die eveneens een handelscrediet van 20 millioen p. st. voor de Fransche regeering zou hebben geopend.

Binnen kort zal te Parijs eene politieke en militaire conferentie der Entente worden gehouden.

22 Februari is de Fransch-Engelsche interparlementaire commissie onder leiding van Clemenceau te Parijs hare werkzaamheden begonnen.

ENGELAND. Het geheele aantal krachtens de munitiewet gecontroleerde fabrieken bedroeg in Februari ruim 2800.

De operatiën in Mesopotamië worden van weerszijden tengevolge van de vroege voorjaarsoverstromingen bemoeilijkt.

Volgens mededeeling van Sir Robert Borden, Minister-President in Canada, heeft deze kroonkolonie reeds 120 000 man over zee gezonden. In het geheel hebben 240 000 man in het land reeds geteekend. Het plan, een leger van 500 duizend man op de been te brengen, bestaande uit plaatselijk georganiseerde bataljons, vond zijn oorsprong in de groote toewijding van het Canadeesche volk; er was echter geen sprake van dienstplicht. Sedert 1 Januari bedroeg de dagelijksche dienstneming ongeveer 1000 man. In de „Times” wordt de voor militairen dienst geschikte en ongehuwde bevolking van Canada op 800 000 man geschat (de totale manlijke bevolking met inbegrip van vreemdelingen bedroeg in 1911: 2.197.756).

Generaal Smith Dorrien is om gezondheidsredenen afgetreden als

bevelhebber in Oost-Afrika en vervangen door generaal Smuts, Minister van Landsverdediging in Zuid-Afrika.

Botha verklaarde in het Parlement dat er 17 000 Unie-soldaten in het veld waren.

Half Februari is de dienstplichtwet in werking getreden; alle ongehuwde mannen, die zich nog niet hadden doen inschrijven, behooren vanaf 2 Maart tot de legerreserve. De klassen 2—12, d. w. z. de 19—30-jarigen zijn 3 Maart voor keuring opgeroepen; de overigen, tot 41-jarigen leeftijd, 18 Maart.

Eene door de regeering benoemde commissie heeft verslag uitgebracht betreffende het verschaffen van land in pacht aan gewezen soldaten en matrozen van de vloot. Het voorstel is, om in het begin 2 miljoen pond te besteden voor den aankoop van land, waarop naar schatting 4 of 5 duizend gezinnen zullen kunnen leven.

15 Februari is het Parlement geopend, waarna reeds onmiddellijk debatten zijn gehouden over de verdediging tegen aanvallen uit de lucht. De laatste Zepelin-aanval, nu ook op andere plaatsen, schijnt te hebben uitgewezen, dat er aan eene centrale organisatie nog veel ontbreekt; de Daily Mail somde 8 verantwoordelijke autoriteiten op. De verwijten dienaangaande moeten met het noodige voorbehoud worden aangenomen. De regeering is op de beschuldigingen dan ook niet diep ingegaan.

Generaal French is thans met de centrale leiding belast.

Het negende oorlogscrediet, dat wordt aangevraagd, bedraagt 420 miljoen p. st., waarmede sedert Aug. 1914 2,082 p. st. is toegestaan en de oorlogsuitgaven tot ulto. Mei a.s. zullen zijn bestreden. De totale uitgaven voor het dienstjaar 1915/16 worden thans met inbegrip van 170 mill. p. st. voor den gewonen dienst op 1.590 mill. berekend, waarvan de belangrijkste posten zijn:

Marine	190.000.000 p. st.
Leger	715.000.000 „
Buitenlandsche leeningen . .	423.000.000 „

De invoer van verschillende artikelen, zooals papier, karton, pulp, lompen, tijdschriften, tabak, sigaren, cigaretten, meubelhout, steenen, leien enz. is verboden.

Daily Mail en Morning Post vervolgden eene lastercampagne tegen den Nederlandschen handel. In de handelskringen der City is deze zaak ook weer ter sprake gekomen.

De Morning Post verwijt het Min. van Buit. Zaken, dat het de Admiraliteit tegenwerkt.

Lord Devonport deed z.g. onthullingen over den invoer van Zweedsch ijzererts in Rotterdam.

Het blokkade-debat in het Hoogerhuis heeft aanleiding gegeven tot centralisatie der blokkade-maatregelen in handen van Lord Cecil als blokkade-minister.

RUSLAND. Te New-York zou onderhandeld worden over eene lee-

ning van 200 mill. dollars voor regeling van den roebelkoers, terwijl opnieuw eene binnenlandsche leening van 2 milliard roebel zal worden uitgeschreven.

Eind Januari werden troepenbewegingen in Bessarabië gemeld.

De Doema is 22 Februari bijeengeroepen en persoonlijk door den zjaar bezocht.

Uit de lange openingsrede van Sassonof verdienen de volgende punten vermelding.

1°. Hereeniging van het oude Polen.

2°. Rusland streeft niet naar gebiedsuitbreiding in Zweden.

3°. Op den toekomstigen steun van Roemenië wordt gerekend.

4°. De landing der Entente te Saloniki geschiedde met toestemming van Rusland en was alzoo geoorloofd volgens art. 8 van het tweede verdrag van Londen van 3 Febr. 1830, waarbij aan de beschermende mogendheden dit recht is toegekend, mits met onderlinge toestemming.

5°. De Koning van Montenegro heeft aan Prins Mirko en den achtergebleven ministers verboden onderhandelingen met Oostenrijk-Hongarije te beginnen.

6°. Dank zij het Russisch gezinde ministerie zal de verhouding tot Perzië weldra weer normaal zijn. De nieuwe minister-president verklaarde zich bereid om bij de voorbereiding der bestuurswetten rekening te houden met de opvattingen der partijen.

Sedert de vorming van het progressieve blok zijn er thans 3 groote groepen. Het blok omvat de 6 grootste fracties uit het midden en vertegenwoordigt eene overstelpende meerderheid.

DENEMARKEN. Het nieuwe wetsontwerp op de oorlogswinstbelasting is eene zuivere belasting op de vermeerdering van het inkomen, onverschillig uit welke oorzaken die vermeerdering is ontstaan. De belastinggrens is van 8000 tot 6000 kronen verlaagd.

Volgens eene nieuwe Engelsch-Deensche overeenkomst zou een speciaal Britsch comité te Kopenhagen samenwerken met de Britsche legatie aldaar en het Deensche koopmansgilde, zoodat de geheele invoerhandel in het vervolg door deze drie lichamen voor Denemarken zou worden geregeld.

ZWEDEN. Te Stockholm is eene onzijdige Vredesconferentie geopend. Als grondslag voor de onderhandelingen geldt: Ontwapening na regeling der onderlinge internationale en individueele rechten, daardoor vrije ontwikkeling onder de bescherming van politieke, oeconomische en geestelijke vrijheid.

Opnieuw is een crediet van 25 mill. kronen aangevraagd tot handhaving van de onzijdigheid. Midden Februari zijn 15 000 gemobiliseerde manschappen naar huis gezonden.

Er is eene binnenlandsche leening van 60 mill. kronen uitgeschreven.

De Zweedsche bond van Landstormvereenigingen heeft aan de re-

geering toestemming verzocht eene loterij te mogen houden van 1 miljoen kronen, waardoor jaarlijks 67 500 kronen voor bestrijding der uitgaven beschikbaar zouden komen.

NOORWEGEN. De geruchten over het opzeggen van het z.g. Integriteitstractaat (zie vorig verslag) bleken onbetrouwbaar. Hoewel het verdrag in Noorwegen niet populair is en algemeen als eene diplomatieke fout wordt beschouwd, scheen de regeering in de huidige omstandigheden het opzeggen niet gewenscht te achten.

De regeering overweegt de oprichting van eene gezantschapspost te 's-Gravenhage.

De ontwerp-oorlogsbelasting treft slechts inkomsten boven 50 000 kronen tot een maximum van 20 % voor alle inkomen boven 100.000 kr.

Een wetsontwerp is ingediend als aanvulling op de onteigeningswet der schepen om deze dadelijk zonder voorafgaande taxatie in beslag te kunnen nemen, aangezien de moeilijkheden voor de scheepsruimte voortdurend toenemen.

ZWITSERLAND. Volgens besluit van den Bondsraad van 1 Februari zal de geheele Zwitsersche manlijke bevolking van 16- tot 60-jarigen leeftijd, die schietonderricht heeft genoten of tot een schietvereniging behoort, aan eene proef van bekwaamheid worden onderworpen.

Het incident te Lausanne, in het vorig verslag gemeld, heeft eene zekere onrust tengevolge gehad. Men vreesde binnenlandsche woelingen tengevolge van de zeer op den voorgrond tredende verschillen in sympathie tusschen Fransch en Duitsch Zwitserland. Te Basel is o.a. eene Zwitsersch-Duitsche vereeniging opgericht. De Journal de Genève acht het niet wel mogelijk, dat Duitsche philosophie, taal en gebruiken in de gegeven omstandigheden verheerlijkt kunnen worden zonder een nadeeligen invloed uit te oefenen, die tot tweespalt kan voeren in de binnenlandsche politiek.

In het kanton Neufchatel zoude eene circulaire ter teekening zijn rondgezonden bij de manschappen van de 2de legerdivisie van den volgende inhoud:

„Nous n'entrerons pas au service avant que les colonels Egli et De Wattewyl aient été condamnés.”

Ofschoon het meer bezadigde deel der bevolking zich er niet mede inlaat en de onderteekenaars gerechtelijk strafbaar zijn, is eene dergelijke manifestatie toch een gevaarlijk verschijnsel.

Eene regeeringsdeputatie van de Kantons Vaud en Neufchatel hebben bij de Bondsregeering aangedrongen op inkorting van de militaire machtsbevoegdheid. In verband met deze z.g. „affaire des colonels”, waarvan de behandeling eind Februari zou beginnen, zijn de besluiten van den Bondsraad van belang, waarbij het militair gezag inderdaad wordt ingekort, meer in het bijzonder wat betreft de regeling van het spoorwegvervoer, de militaire politiek en rechtspraak en het legerbe-

heer. Voortaan zullen alle uitgaven voor het leger weer moeten worden goedgekeurd door het burgerlijk gezag.

De Bondsraad heeft de zaak der militaire machtsbevoegdheid aan de parlementaire goedkeuring van de Bondsvergadering onderworpen, doch met het oog op de gevaarlijke positie van Zwitserland verzocht de bevoegdheden, welke bij het uitbreken van den oorlog aan den Bondsraad zijn verleend, niet in te trekken.

De President van de Fransche Kamer van Koophandel te Genève heeft bij Min. Ribot er op aangedrongen den handel met Zwitserland meer vrijheid te geven, daar de strenge voorschriften den handel groot nadeel berokkenen. Het is duidelijk, dat een dergelijk pogen in Zwitserland wordt toegejuicht.

LUXEMBURG. Nadat de groothertogin eene proclamatie aan haar volk heeft gericht om mede te werken tot de vervulling van de ernstige taak, die de volksvertegenwoordiging wacht, is 22 Februari een coalitiekabinet gevormd onder Thorn.

SPANJE. Gonzales Hontorio heeft in eene toegejuichte rede te Madrid, waarbij ook de Minister-President aanwezig was, betoogd dat het voor Spanje's toekomst noodzakelijk was zich het bezit te verzekeren van de kust van Afrika tegenover de Canarische Eilanden.

Hetzelfde moest geschieden met de Ifni-enclave, eveneens op de Afrikaansche kust, terwijl Tandzjer aan Spaansch Marokko moest worden toegevoegd, teneinde te voorkomen, dat eene andere mogendheid het zou krijgen — eene mogelijkheid, waardoor de belangen van de volken van de Middellandsche Zee zouden worden geschaad.

PORTUGAL. Tengevolge van de hooge prijzen der levensmiddelen hebben te Lissabon ernstige ongeregeldheden plaats gehad.

De geïnterneerde Duitsche schepen zijn door de regeering in gebruik gesteld ten behoeve van het land.

ALBANIE. De Oostenrijksche troepen zijn zonder ernstigen tegenstand te ontmoeten in Midden-Albanië opgerukt. Tirana, de zetel van Essad-Pascha is in hunne handen, Durazzo is door hen ingesloten. De Bulgaren hebben El Basan bezet en bedreigen Valona, waar krachtig verzet der Italianen wordt verwacht. De bevolking sluit zich overal bij de invallende troepen aan.

Essad Pacha is bij iradé van den sultan vervallen verklaard van zijn rang in het Turksche leger.

MONTENEGRO. De ontwapening der Montenegrijnen is zonder moeilijkheden voor de Oostenrijkers afgeloopen. Vredesonderhandelingen kunnen door de vlucht van den koning niet worden gevoerd, aan-

gezien aan den in Montenegro achtergebleven prins Mirko en eenige leden van het ministerie geen volmachten daartoe zijn verstrekt. De bevolking legt zich echter bij den bestaanden toestand neer, in het geheele land heerscht rust.

BULGARIJE. Czar Ferdinand heeft met Radoslawov een bezoek gebracht aan het Grootte Duitsche Hoofdkwartier en aan Weenen.

SERVIE. De berichten over de sterkte en de waarde van het Servische leger, dat op Korfoe wordt georganiseerd, loopen zeer uiteen, de sterkte zou 70 tot 100.000 man bedragen. Alle Servische onderdanen van 17 tot 45 jaar, geschikt voor den militairen dienst, zijn officieel opgeroepen, zich onmiddellijk te voegen bij het Servische leger op Korfoe vóór 15 Maart a.s.

ROEMENIE. Volgens de Neue Züricher Zeitung dreigt de toestand in Roemenië acuut te worden. De pro-Entente partij voert eene zeer heftige actie, waardoor met de mogelijkheid, dat Roemenië in het voorjaar aan den strijd zal gaan deelnemen, moet worden rekening gehouden. De toestand gelijkt op dien van Italië in het vorige voorjaar; het is twijfelachtig, of het kabinet Bratianu de noodige kracht zal kunnen ontwikkelen, de voorgenomen neutraliteit te blijven handhaven. Veel beroering heeft de candidatuur van Zevenbergsche Roemeenen voor de Roemeensche Kamer veroorzaakt.

Afgezien van de onderhandelingen over den verkoop van graan aan Engeland, die aanleidend zouden hebben gegeven tot eene officieele schrede van Oostenrijk, vallen de oorlogsvoorbereidingen in Roemenië op; in April zal de regeering met inbegrip van de lichteningen 1917 en 1918 kunnen beschikken over eene macht van ongeveer $\frac{3}{4}$ mill. man; het leger is hoofdzakelijk geconcentreerd tegen Hongarije en op de Bulgaarsche grens. Eene aanvullingsbegroting van 200 millioen Lei is toegestaan; hierdoor is het totale bedrag der mobilisatie-kosten tot nu toe tot 600 mill. Lei gestegen.

In de Roemeensche Kamer is eene interpellatie gehouden over het ontvangen van commissieloon door leden van de centrale commissie voor den uitvoer van graan voor graanleveringen aan het buitenland.

De verhouding van de regeering en de conservatieve partij onder Marghiloman is na de onderhandelingen met Engeland gespannen geworden.

GRIEKENLAND. Fransche troepen hebben het Grieksche eiland Fano ten N. van Korfoe bezet.

De Grieksche Kamer heeft met 266 tegen 6 stemmen haar vertrouwen uitgesproken in de politiek van den Minister-President Skoelodis, die verklaarde, dat ondanks alle druk van buiten standvastig aan de neutraliteit zal worden vastgehouden. De regeering heeft verklaard,

dat Griekenland het leger niet zal demobiliseeren, er zijn zelfs nieuwe contingenten onder de wapenen geroepen; dit schijnt in strijd te zijn met de wenschen der Entente.

De Grieksche kust is feitelijk geblokkeerd door de Engelsch-Fransche vloot.

De Grieksche regeering protesteerde bij de Italiaansche regeering tegen de voorgenomen landing van Italiaansche gendarmes op Korfoe. Vooral dit ingrijpen van Italië schijnt de Grieken te verbitteren.

Skoeloedis verklaarde daarna in de Kamer, dat 20 carabinieri met een officier op Korfoe zijn geland en dat de krijgsmacht, die Italië zal lande, niet meer dan 50 carabinieri zal bedragen.

Ook het eiland Othonoi bij Korfoe is thans door de Entente bezet, terwijl volgens de laatste berichten de gezanten der Entente aan de Grieksche regeering medegedeeld hebben, dat Kreta zal worden ingericht voor een marinebasis der Engelsch-Fransche vloot.

Chios is door Engelsche troepen bezet, de Duitsche en Oostenrijksche consuls zijn gearresteerd.

Er schijnen moeilijkheden te zijn gerezen tusschen generaal Sarrail en de Grieksche regeering over het herstel der spoorwegbrug over de Stroemitza bij Demir-Hissar, terwijl van Duitsche zijde nog wordt medegedeeld, dat de Entente aan Griekenland heeft aangezegd, dat zij alle spoor- en telegraaflijnen in Thessalië en Morea door hare troepen in bezit zal laten nemen.

Dat de houding der Entente in toenemende mate in Griekenland bezorgdheid wekt, ook bij de vrienden der Entente, blijkt uit een brief van prins Nicolaas van Griekenland, ingezonden in de „Tems”.

TURKIJE. Het Duitsche voorschot aan Turkije is met ongeveer 1¼ miljoen T. pd. verhoogd.

Met groote meerderheid is door de Kamer eene grondwetswijziging aangenomen, waarbij aan den sultan het onbepaalde recht van het ontbinden der Kamer wordt verleend; de nieuwe Kamer moet binnen 4 maanden gekozen en bijeengeroepen worden. Aan den Senaat wordt het recht gegeven, de grondwetsartikelen uit te leggen en aan den Raad van State, c.q. het Hof van Cassatie, te oordeelen over bestuurs- of rechtsvragen. Tevens zijn de tractementen der afgevaardigden verhoogd.

Een in Januari begonnen Russisch offensief in den Kaukasus is bekrond met de verovering van Erzeroem, de hoofdstad van Armenië, waardoor de Russen door het Armeensch-Kaukasische front der Turken zijn heengetrokken. Tevens rukt in de streek van het Van-meer eene Russische kolonne van Melasgert door het dal van Moerad naar het Westen, die volgens Russische berichten de steden Ahlat en Moesj, welke laatste plaats ongeveer 125 K.M. ten Z. van Erzeroem ligt, bezet heeft.

De Turksche troonopvolger heeft zelfmoord gepleegd.

PERZIE. Het Nowaje Wremja verneemt, dat het nieuwe Perzi-

sche kabinet onder prins Firma niet voldoet aan de Russische verwachtingen.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA. De invloed der aanstaande presidentsverkiezingen in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika begint zich te doen gevoelen; president Wilson tracht zich dezen herfst als candidaat der democratische partij te laten herkiezen, waaraan de Democratische Nationale Conventie in Juni hare goedkeuring zal moeten hechten, door de clause in het partij-program te schrappen, dat een democratisch president slechts één termijn mag aanblijven. De houding van Bryan zal op zijne verkiezing invloed uitoefenen.

De Minister van Oorlog Lindley Garrison is afgetreden, omdat hij Wilson's houding in de zaak der nationale verdediging te zwak achtte en zich niet kon vereenigen met diens plannen tot verleening van de autonomie aan de Filippijnen. De democratische partij verliest door dit aftreden van Garrison een krachtig element in de regeering.

Een volkenrechtelijke puzzle deed zich voor, toen de „Appam”, een Engelsch schip door Duitschers op zee vermeersterd, 3 Februari te Hampton Roads binnenkwam. Bernstorff heeft namens de Deutsche regeering verzocht aan de „Appam” krachtens een Pruisisch-Amerikaansch verdrag toe te staan, voor onbepaalden tijd in Amerikaansche wateren te verblijven, omdat het schip als prijs is binnengebracht en volgens genoemd verdrag het bezit aan de prijmakers moet worden gewaarborgd. De Engelsche gezant vroeg daarentegen officieel de overgave van de „Appam”, ingevolge de Haagsche Conventie.

Zie voor het „Lusitania”-geschil onder Duitschland.

De regeeringen der Entente zouden te kennen gegeven hebben, niet te zullen treden in het voorstel der Vereenigde Staten nopens het ontwapenen van koopvaardij-schepen.

Zweden schijnt herhaaldelijk voorstellen gedaan te hebben tot het houden van eene conferentie van de neutralen over de blokkade van Duitschland; Amerika zou echter van plan zijn, te gelegener tijd zelfstandig en onafhankelijk van de andere neutralen te protesteeren.

JAPAN. Er heerscht een crisis tusschen regeering en parlement; de Tweede Kamer wil, dat de Japansche regeering in de visscherijkwestie met Rusland in de Oost-Aziatische wateren de Japansche belangen krachtiger zal behartigen, en dat represaillemaatregelen genomen zullen worden tegen de verhooving der Russische invoerrechten op bepaalde Japansche waren.

Door het voortdurend stijgen van de prijzen der Europeesche waren, neemt de invoer van de goedkoope Japansche goederen ook in Nederlandsch-Indië steeds toe.

Er zal te Bern een Japansch gezantschap worden gevestigd.

Japan heeft in Mexico 11 consulaten gevestigd; wat aan de Japanners in Californië niet gelukte, zullen zij thans wellicht in Mexico trachten te bereiken.

CHINA: Japan ziet gevaar in een krachtig China en verzet zich daarom waarschijnlijk tegen een keizerschap van Joensjikai; het heeft sommige eischen van verleden voorjaar herhaald en zou de hand hebben in den opstand.

Er schijnt in de laatste weken weinig verandering in den binnenslandschen toestand in China te zijn gekomen; de opstandelingen handhaven zich in de oproerige provincies.

De Mongolen hebben den Chineeschen muur overschreden en zijn Ta Toeng Foe en Ping Loe Siang binnengedrongen.

F.

Overzicht van het Indisch Militair Tijdschrift 1915, No. 12 (December.)

Deze aflevering heeft een inhoud, waarin officieren van alle wapens iets van hunne gading kunnen vinden.

De Majoor der Artillerie Holle, die in de Indische Krijgskundige Vereeniging eene vlootbasis aan de Merakbaai ter sprake heeft gebracht, betreurt het, dat in het debat wegens gebrek aan tijd zijne keuze van vlootbasis niet gesteld werd tegenover die van Generaal de Greve. Hij heeft de Redactie van het I. M. T. bereid gevonden, de kolommen van het tijdschrift open te stellen voor een debat ter zake en somt nu in het eerste opstel dezer aflevering de verschillende voordeelen op, welke naar zijne meening eene vlootbasis aan de Merakbaai zouden bezitten boven die nabij de Zutfenseilanden.

Het volgend opstel „Het voortgezet vuur met G. K.” is een antwoord op het in de Augustusaflevering voorkomend artikel „Grenschieten met G. K.—T.”, en heeft ten doel aan te toonen, dat de S. van laatstgenoemd stukje tot verkeerde resultaten kwam, ten deele door uit te gaan van eene foutieve aanname.

De kapitein van Gheel Gildemeester acht het in een artikeltje „Vereenvoudiging van Compagnies-administratie” dringend noodig, dat de C.C^{ten} worden ontheven van den drukkenden last der contrôle op de administratie en van dien der verantwoordelijkheid, nu de sergeant-majors-administrateurs schaarscher en minder onderlegd zijn dan vroeger en van de C.C^{ten} meer wordt geëischt met betrekking tot de oefening hunner ondergeschikten. Of S.'s voorstellen tot vereenvoudiging voor uitvoering vatbaar zijn, zullen tot oordeelen bevoegden moeten uitmaken.

In „Onze mitrailleur-schutters en hunne schietopleiding” worden eenige waardevolle opmerkingen gemaakt aan de hand van het Voorloopig Schietvoorschrift voor den Mitrailleur. Het artikel wordt vervolgd.

De kapitein der Genie van Exter vertelt ons in een opstel „Een door de Genietroepen gehouden oefening aan de Tjitaroem” een en ander van deze in Mei j.l. gehouden oefening, welke ten doel had gegevens te verkrijgen omtrent het drijfvermogen van de, aan de oevers van den Tjitaroem voorkomende, bamboe gombong en omtrent den tijd benodigd voor het slaan van een vlotbrug van bamboe, geschikt voor berg-artillerie en treinvoertuigen. Aan het artikel zijn eenige welgeslaagde

foto's toegevoegd. S. hoopt, dat zijn opstel den collega's van andere wapens aanleiding zal geven om ook eens eenige oefeningen in denzelfden geest te doen houden.

De vruchtbare pen van Asymptoot behandelt „Een en ander over de toelating tot de kaderscholen”. S. vindt, dat bij 't examen een te schoolsche lijn wordt gevolgd en dat te weinig waarde wordt gehecht aan den practischen aanleg van de candidaten. Zeer terecht vraagt de Redactie van het tijdschrift of niet analoge fouten, als door S. genoemd, kleven aan alles, wat de officiersopleiding raakt.

In het slotartikel wordt een verslag gegeven van den „Afstandsrit Batavia—Tjimahi op 20 en 21 November 1915”, waarin o.m. een woord van hulde aan den 1sten prijswinner, Luitenant Thomson, voor de wijze, waarop deze zijn paard voor den zwaren rit heeft weten voor te bereiden en gereden heeft. Genoemd officier zelf geeft in het artikel de doeltreffende wijze van voorbereiding aan.

Onder de rubriek „Uit de Pers” treffen we een artikel aan: „Die Truppschau von Tjimahi am 22 September 1915”, overgenomen uit de Octoberaflevering van de „Deutsche Wacht”, waarin een Duitsch officier eenige kritische en voor ons interessante beschouwingen wijdt aan de in den titel genoemde revue.

v. d. W.

Boekaankondiging.

Paardrijden. Eene handleiding voor den ruiter.
Naar het Grieksch van XENOPHON, door C. A. VAN
WOELDEREN, Kapitein der Artillerie. 's *Gravenhage*.
1915. W. P. VAN STOCKUM EN ZOON.

Xenophon leefde in een tijdperk waarin de sport in het algemeen en ook de paardensport zich in een grooten bloei mochten verheugen, getuige de uit de geschiedenis zoo bekende Olympische spelen.

Voor de geschiedenis van de rijkunst is dit tijdperk als een afgesloten, op zich zelf staand onderdeel, te beschouwen; want geleidelijk geraakte deze kunst meer en meer in verval, totdat ten slotte de verwoesting van Olympia door den Gothischen koning Alarik en de groote volksverhuizing aan alle sport den genadeslag toebrachten.

Eerst vele eeuwen later, n.l. in het begin van de 16de eeuw, is men het paardrijden wederom als eene bepaalde kunst gaan beoefenen, en werd de grondslag gelegd voor wat men tegenwoordig de oude rijkunst noemt.

Het is daarom echter niet minder interessant uit het werk van Xenophon, dat gelukkig voor het nageslacht is bewaard gebleven, te lezen op welk een betrekkelijk hoog standpunt de rijkunst bij de oude Grieken reeds stond.

Van den heer van Woelderens is het eene gelukkige gedachte geweest om dit werk uit het Grieksch te vertalen, en vooral om den tweeden druk van die vertaling in den handel te brengen. Geen ruiter of paardenliefhebber, die zulks niet op prijs zal stellen, en niet met de meeste belangstelling dit boek zal lezen.

Natuurlijk hebben zich in den loop der eeuwen sommige opvattingen gewijzigd, en zou men thans niet alles willen onderschrijven wat Xenophon leeraarde; maar aan den anderen kant komen in zijn werk vele beginselen voor, die nog steeds hunne waarde hebben behouden en waaruit voor velen nog leering valt te trekken.

Uit de lezing van Hoofdst. VI 13, 14, 15 zal men kunnen opmerken, dat X. b.v. het zeer goede beginsel was toegedaan om de gehoorzaamheid van zijn paarden te baseeren op vertrouwen in den mensch en niet op angst voor straf. Geheel in overeenstemming daarmee zijn ook zijne herhaalde opmerkingen omtrent het groote nut van onmiddellijke en doelmatige belooningen (zie b.v. Hoofdst. VIII 13, 14 en Hoofdst. XI 5, 6, 7).

Al is de wijze van beschrijven nog erg vaag, zoo blijkt toch, dat X. reeds begrip had van verzameling door onderbrengen en buigen der achterhand; de ware martelwerktuigen, welke men in dien tijd als bit

gebruikte, doen echter vermoeden, dat het principe om zijne paarden wat men noemt steeds van achteren naar voren te rijden toen nog niet algemeen werd gehuldigd. Toch blijkt b.v. uit Hoofdst. III 5 en Hoofdst. VII 14, dat X. zich wel degelijk rekenschap heeft gegeven van een bestaand verband tusschen juiste aanleuning eenerzijds en juiste buiging en verzameling anderzijds.

Moge de bespreking van deze enkele punten voldoende zijn om bij velen de belangstelling voor dit werkje op te wekken.

Ten slotte nog de opmerking, dat deze uitgave zich, niettegenstaande de zooveel mogelijk letterlijke vertaling, hoogst aangenaam laat lezen, en dat de vele platen en de beschrijving van het oude Grieksche paardentuig de duidelijkheid en de waarde van het geheel nog verhoogen.

Ter aankondiging ontvangen.

Zakboekje voor den Luitenant-Sectiecommandant. Verzameling uit Velddienst-voorschrift, Manoeuvre-voorschrift, Inkwartieringswet, Seinvoorschrift en Pioniervoorschrift, Baancommandant, door Een Officier der Infanterie. 's Bosch, C. N. TEULINGS.

Onze Neutraliteit. Geïllustreerd Maandschrift onder Redactie van W. J. M. LINDEN, 1e Luit. der Infanterie en Mr. W. NIERSTRASZ. 1e Jaargang. Nummer 2. Schiedam, H. A. M. ROELANTS.